

1 mi to kažete. Ja ću pokušati da to kažem i formulišem jasnije.

2 O: U redu.

3 P: Također, ako imate problema sa slušalicama, sa jačinom tona, kažite
4 nam pa ćemo Vam i to razriješiti.

5 Možete li da kažete u zapisnik svoje puno ime.

6 O: Ja sam Poje Jožef.

7 P: Postavit ću Vam nekoliko pitanja iz Vaše biografije prije nego što
8 pređemo na sadržaj Vašega izvještaja. Vi ste rođeni 1948. godine u Sloveniji. Da
9 li je to tačno?

10 O: Da. Rođen sam 04.03.1948. godine, u Ptuju, Republika Slovenija.

11 P: Da li ste se sa svojom porodicom u djetinjstvu preselili u Hrvatsku?

12 O: 1961. godine preselio sam se iz Ptuja u Pulu, Republiku Hrvatsku.

13 P: Molim Vas da ukratko kažete Pretresnom vijeću kakvo je Vaše iskustvo
14 bilo u JNA do 1991. godine. Kažite Vijeću koje ste imali funkcije i gdje ste
15 bili stacionirani prilikom obavljanja svih tih funkcija?

16 O: U srednju školu, gimnaziju završio sam 1967. godine. Te godine otišo
17 sam u Vojnu akademiju, Beograd. Akademiju sam završio 1971. godine u Zadru kao
18 artiljerijski potporučnik. Od 1971. do 1975. godine bio sam komandir minobacačke
19 baterije 120mm u Ajdovščini. To je bio 253. pešadijski puk. 1975. godine
20 premješten sam u protivoklopnu artiljerijsku bateriju, gdje sam bio komandir te
21 baterije, u Ptuj. 1978. godine prekomandovan sam u Artiljerijski školski centar

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 u Zadar gdje sam bio nastavnik u katedri Teorije i pravila gađanja. U... kao
2 nastavnik radio sam u Školskom centru u Zadru 13 godina. U to vrijeme sam
3 izvodio nastavu: godinu dana u Školi za rezervne oficire, 10 godina u vojnoj
4 akademiji, smer ili rod artiljerija, i 2 godine kao nastavnik predmeta
5 Upravljanje i rukovanje vatrom na kursu ko...komandanata artiljerijskih
6 divizionata.

7 2. augusta 1991. godine odlučio sam se da napustim Jugoslavensku narodnu
8 armiju.

9 P: A kuda ste tada otišli?

10 O: Iz Zadra otišao sam u Sloveniju gdje sam se zaposlio u Ministarstvu
11 za obranu Republike Slovenije. Godinu dana radio sam u Upravi za razvoj i
12 nastavne poslove, a od 1992. godine pa do danas radim u Izobražovalnom centru
13 koji se preimenovao u Centar vojnih škola ili sada se imenuje "Komanda za
14 doktrinu, razvoj, izobrazbu i obuku".

15 P: Gospodine, da li ste Vi aktivni pripadnik slovenačkih oružanih snaga?

16 O: Ja sam još uvijek aktivni pripadnik oružanih snaga Republike
17 Slovenije. I kao što sam već rekao, radim u Komandi za doktrinu, razvoj,
18 izobrazbu i obuku gdje sam načelnik odjeljenja artiljerije u Centru za doktrinu
19 i razvoj.

20 P: Koji trenutno imate vojni čin?

21 O: Trenutno imam čin potpukovnika.

22 P: U prethodnom odgovoru ste rekli da ste bili predavač na Odeljenju za
23
24
25
26
27
28
29
30

1 teoriju i za pravila gađanja. Da li se to odnosilo na artiljeriju ili na neko
2 drugo oružje?

3 O: Cijelo vrijeme ja sam radio u artiljeriji, i dok sam bio kao
4 komandir, a i u Školskom centru sam radio na predmetu Teorija i pravila...
5 znači, Teorija i pravila gađanja s artiljerijom.

6 P: A da li su Vaša predavanja bila uglavnom teoretska ili ste takođe
7 sudjelovali tokom svih tih godina i u artiljerijskim vježbama?

8 O: Prilikom obučavanja, sem teoretskih predavanja u učionici ili u
9 kabinetu, izvodili smo i artiljerijska bojna gađanja. To vrijeme, koliko sam bio
10 u Zadru, približno sam...sam ispalio oko 15.000 različitih projektila, ili od
11 20mm do 155.

12 P: I sada na kraju u vezi sa informacijama o Vašoj biografiji, da li ste
13 Vi svjedočili kao vještak o pitanjima artiljerije u predmetu *Strugar* na ovome
14 sudu 2004. godine?

15 O: 2004. godine sam ovdje bio kao svjedok stručni, ovaj, ekspert po
16 artiljeriji u slučaju *general Strugar*.

17 P: Hvala Vam, potpukovniče. Vratimo se sada na ovaj predmet. A to je
18 predmet *Tužilac protiv Milana Martića*. Da li je od Vas tužilac zatražio da
19 pripremite izvještaj vještaka za ovaj predmet?

20 O: Jeste. Ja sam dobio jednu nalogu koju sam trebao pripremiti izvještaj
21 vezan za -

22 P: I da li ste takav izvještaj i sačinili?

23 O: Jesam. Ja sam takav izvještaj napisao na 80 stranica.

24 P: Možemo li sada putem elektronskog sistema suđenja da predočimo
25 dokazni predmet broj 7. Potpukovniče, za nekoliko trenutaka ćete na kompjuteru
26
27
28
29
30

1 ispred sebe vidjeti jedan dokument. Da li je to izvještaj koji ste Vi sačinili
2 za ovo suđenje?

3 O: Jeste. To je taj izvještaj kako je materijal kojeg sam uč... napisao.

4 P: Takođe primećujem da imate pred sobom jedan dokument. Da li je to
5 isti taj izvještaj?

6 O: Jeste. To je taj izvještaj.

7 G. BLACK: [simultani prijevod] Časni Sude, ovaj izvještaj usvojen je
8 prema Vašoj odluci od 13. januara 2006. godine. To je dokazni predmet broj 7. Ja
9 bih predložio da svi dobiju štampani primjerak ovoga izvještaja. Ima ga i
10 svjedok. I to iz razloga što ćemo se baviti nekolicinom dokumenata. Tako da
11 nećemo moći imati istovremeno na ekranu i izvještaj i neki drugi dokument.
12 Mislim da će to mnogo više odgovarati. Molim da se podijele ovi primjerci. Ja
13 imam takođe primjerak i na B/H/S-u, ukoliko je potreban Odbrani, ali možda
14 Odbrana već ima svoj primjerak.

15 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Hvala.

16 G. BLACK: [simultani prijevod] Još nešto. Mi smo primjetili prilikom
17 pripreme jednu malu ispravku na stranici 33 u verziji na engleskom jeziku.
18 Radilo se o problemu sa prevodom. Brojke na tim tabelama su bile pogrešne. A
19 verzija na B/H/S-u već sadrži ispravke. Mi nismo unijeli te ispravke u konačnu
20 verziju prevoda na engleski.

21 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Hvala.

22 G. BLACK: [simultani prijevod] Potpukovniče, šta je od Vas konkretno
23 zatraženo da proanalizirate i napišete u ovome izvještaju?

24

25

26

27

28

29

30

1 G. MILOVANČEVIĆ: Časni Sude, oprostite. Zamolio bih... izvinjavam se
2 kolegi što ga prekidam. Da li može jedan primerak nalaza da se dostavi
3 optuženom? On ga nema na materinjem jeziku u ovom trenutku.

4 G. BLACK: [simultani prijevod] Imam još jedan primjerak i sa
5 zadovoljstvom ću ga ponuditi optuženome.

6 G. MILOVANČEVIĆ: Hvala.

7 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Hvala, gospodine Milovančeviću.

8 G. BLACK: [simultani prijevod]

9 P: Izvinite zbog prekida. To je bilo proceduralno pitanje. Moje pitanje
10 je bilo: šta je od Vas zatraženo da bude tema kojom ćete se baviti u svom
11 izveštaju?

12 O: Osnovna naloga koju sam jaz zadobio prilikom izrade ovog izvještaja,
13 znači za izradu toga izvještaja je da predstavim i dam profesionalno mišljenje o
14 upotrebi samohodnog višecjevno bacača raketa M87 Orkan pri djelovanju na grad
15 Zagreb 2. i 3. maja 1995. godine.

16 P: Da bi nam bilo jasno, da li je od Vas zatraženo da ponudite pravno
17 mišljenje o zakonitosti tog granatiranja Zagreba ili pak neko drugo mišljenje?

18 O: Meni nije dat nikakav zadatak da dam pravno mišljenje o djelovanju na
19 sam grad Zagreb, nego da kao artiljerijski stručnjak dam podatke o djelovanju
20 Orkana kao oruđe. Znači, čisto tehnično, tehnično, dam tehnične podatke z...
21 prilikom gađanja i prilikom djelovanja rakete Orkan.

22 P: Hvala, gospodine. Još jedno pitanje u vezi s Vašim izvještajem. Da li
23 je od Vas zatraženo da analizirate bilo kakve aktivnosti hrvatskih oružanih
24 snaga?

25

26

27

28

29

30

1 O: Ne. Ja nisam dobio nikakav zahtjev da govorim o djelovanju Oružanih
2 snaga Republike Hrvatske. Tako da u svom izvještaju ne spominjem niti se bavim s
3 problemom djelovanja Oružanih snaga Republike Hrvatske.

4 P: Kakve ste izvore koristili pripremajući Vaš izvještaj?

5 O: Prilikom pripremanja izvještaja koristio sam se opstojećom vojnom
6 literaturom. Znači, literaturom koju je upotrebljavala Jugoslavenska narodna
7 armija. Drugo, koristio sam se sa izvještajima, oziroma s dokumentima koje mi je
8 dostavilo Tužilaštvo za izradu izveštaja. I tretje...treće, koristio sam se tu i
9 nekim drugim izvorima. Prije svega, to su izvori kad... koje sam našao na
10 internet, internet stranicama.

11 P: Hvala, gospodine. Pređimo sada na sadržaj Vašeg izvještaja. Vaš
12 izvještaj uključuje mnogo relevantnih informacija, ali ja ću se ovdje
13 usredsrediti samo na najvažnije aspekte. Da bismo počeli, okrenite na odjeljak
14 381 na stranici 45 u verziji na B/H/S-u, a na stranici 37 u verziji na engleskom
15 jeziku.

16 G. BLACK: [simultani prijevod]

17 P: Potpukovniče, ovdje u ovom poglavlju Vi govorite o karakteristikama
18 M87 Orkana, odnosno samohodnog višecjvnog bacača raketa. Prije nego što pređemo
19 na te detalje, još jedno pitanje u vezi sa izvorima. U fusnoti 18, Vi navodite
20 jednu web stranicu. Da li ste konsultovali i neke druge izvore u vezi s
21 karakteristikama ovoga samohodnog višecjvnog bacača raketa Orkan M87?

22 O: U svom izvještaju naveo sam uglavnom literaturu katera je tu u
23 fus...fusnoti. Tu literaturu sam u izvještaj pustil zbog toga jer sam po
24 proučavanju te literature i proučavanju ostale literature; to je prije svega
25 tablice gađanja za Orkan, a i nekih drugih izvora isto tako nađenih na, na, na

26

27

28

29

30

1 internetu, odlučio sam se da ću ostaviti u izvještaju, jer je taj izvje... kad
2 je taj, taj materijal kateri se nalazi u, na toj stranici najpotpuniji i mogoćno
3 i najdetaljniji. Tako da prilikom, kažem, prilikom izrade izvještaja taj
4 materijal katerega sam tu naveo sam usporedio sa materijalom koji... u tablicama
5 gađanja i rekao sam još enkrat, još jednom i nekih drugih
6 internetnis...internetnih stranica. I ne postoji nekih bivstvenih ili bitnih
7 razlika iz područja namena i osnovne karakteristike Orkana između tog materijala
8 i materijala ostalih koj...koje sam proučio.

9 P: Dobro. Na osnovu svog materijala koji ste proučili, za šta je
10 sačinjen ovaj sistem M87 Orkan? Koja je njegova glavna upotreba u borbenim
11 dejstvima?

12 O: Samohodni ili samovozni višecjevni raketni lanser M80 /sic/ Orkan
13 namijenjen je za djelovanje na živu silu i vatrena sredstva. Živu silu,
14 /nerazgovjetno/ velikih razmjera. To mu je glavna, glavni namjen ta... glavna
15 namjena tega sistema.

16 P: Kada kažete "živa sila i materijalna sredstva", možete li to da
17 običnim riječima kažete za nas? O kakvim metama se radi?

18 O: Višecjevni raketni sistem M80 Orkan /nerazgovjetno/ je namijenjen za
19 vatrenu podršku jedinica ranga korpusa armije. Može da neutrališe sve vrste
20 ciljeva, živu silu i oklopna sredstva. Kad velim "živu silu" to mislim na
21 jedinice na koje, na koje se djeluje. Osim toga može da vrši protivoklopno
22 zaprečavanje.

23 P: Možda se to čini očiglednim, ali kada kažete "same jedinice" da li
24 mislite na vojnike, na osoblje ili mislite na neke druge aspekte jedinica?

25 O: Prije svega mislim na vojnike. Kako znamo, uglavnom jedinice se
26 sastavljene su od vojnika i tehnike. Orkan je upravo za to namijenjen da se
27 djeluje po, po vojnoj jedinici u kojoj imamo i vojnike i u kojoj imamo i ratnu
28
29
30

1 tehniku.

2 P: Da li je Orkan M87 zamišljen da se koristi na gusto naseljenim
3 područjima kao što je jedan grad?

4 O: S obzirom da Orkan ima veliku silu rasturanja, on nije prvenstveno
5 namijenjen za djelovanje po naseljenim mjestima, nego izvan naseljenih mjesta.
6 Prije svega razlog je u tome da pri djelovanju na naseljeno mjesto, bez obzira
7 ako se u njoj nalaze vojni ciljevi, postoji velika mogućnost da deo raketa padne
8 izvan vat... izvan, iz...izvan vojne jedinice oziroma da djeluje po civilnom
9 stanovništvu. Posebno tada kada recimo nije pravovremeno to stanovništvo
10 sklonjeno niti je recimo mjesto iseljeno. Znači, još jednom bih na...napomenuo,
11 Orkan nije namijenjen za djelovanje po naseljenim mjestima.

12 P: Vratićemo se nešto kasnije na temu raspršavanja - i to ćemo uraditi
13 detaljno nešto kasnije - no sada, prema Vašem izvještaju M87 sastoji se od
14 nekoliko elemenata, uključujući bacač, itd. A sada ću Vam postaviti nekoliko
15 pitanja o tim sastavnim dijelovima ovoga bacača. Molim Vas da pogledate na
16 početak poglavlja 3.8.1. na stranici 35 u verziji na B/H/S-u i na stranici 37 u
17 engleskom. Potpukovniče, šta vidimo na fotografiji koja se nalazi na toj
18 stranici?

19 O: Hoćete mi još jednom ponoviti stranicu?

20 P: Mislim da je to na stranici 45, a mislim da je sada možete vidjeti na
21 ekranu ispred sebe.

22 O: To je jedan lanser M87 Orkan. Znači, vozilo sa lanserom.

23

24

25

26

27

28

29

30

1 P: Vi ste detaljno u izvještaju govorili o vozilu sa lanserom, ali sada
2 možete li ukratko da naglasite najvažnije karakteristike vozila sa lanserom?

3 O: Kao što ste vidjeli tud na tej slici, to je jedan vozilo sa lanserom,
4 lanser dvanajscevni. Znači lanser je 12-cevni namješten je na vozilo FAP, 9-
5 tonski 8X8, s čime se omogućuje velika manevarska sposobnost tega Orkana,
6 oziroma tega lansera. Vozilo ima masu 15 tona, a kada je napunjeno, znači kada
7 je lanser poun...pun, tada je cjelokupna masa tega, tog lansera oko dvije tri...
8 oko 32, 32 tone.

9 P: Koliko je potrebno da se Orkan M87 pripremi za vatreno djelovanje
10 kada stigne, kada se postavi na lanser?

11 O: Vreme pripreme Orkana za bojno delovanje je dvije do tri minute.

12 P: Da li Orkan M87 ispaljuje sve svoje rakete simultano ili to radi
13 jedno za drugom?

14 O: Gađanje Orkanom moguće se izvoditi pojedinačno ili u rafalu, s time
15 da se lahko regulira rafal na dvije, četiri ali šesti sekundi. To znači, ako je
16 rafalno gađanje, znači da se ide od cevi do cevi; i razmak između opaljivanja iz
17 jedne, slje...sljedeće pa do zadnje cevi je moguće dvije sekunde, četiri sekunde
18 i šest sekundi.

19 P: Koji je približan domet Orkana M87?

20 O: Uglavnom sve literaturi kad... koje sam proučio je daljina gađanj...
21 ili maxi...maksimalna daljina gađanja spominje se nešto iznad 50 kilometara. U
22 tablicama gađanja, numeričkih tablicama gađanja je ta daljina 51.093 metra. Pa
23 ja bih još jednom napomenuo, uglavnom v sej literaturi čak i u tablicama gađanja
24
25
26
27
28
29
30

1 za koje bi lahko rekli da su najmjerodavnije govori se da dalj... da je
2 maksimalna daljina veća od 50 kilometara.

3 P: Sada bih Vam skrenuo pažnju na rakete. Kakva vrsta raketa se
4 ispaljuje iz M87, iz Orkana?

5 O: Iz Orkana is...ispaljuju se dve vrste, ustv... raketa s dve vrste
6 bojeve kasetne, kasete glave. Znači, raketa Orkana, raketa R 262mm M87 ima dve
7 bojeve glave. Ima bojevu glavu sa kumulativno parčadmi bombicami in kasetnu
8 glavu sa protivoklopnim minama.

9 P: Ja ću Vas pitati za bojeve glave za trenutak, no prije no što predemo
10 na to, zanima me da li je R262 milimetarska raketa navođena ili nenavođena vrsta
11 oružja?

12 O: Kao kod svih višecevniha bacača raketa, ta raketa od Orkana je
13 nenavođena raketa. Znači, ona praktično leti kao svaki drugi klasični projektil
14 brez navođenja.

15 P: Molio bih Vas da nam malo pojasnite što to znači "klasični tip
16 projektila bez navođenja"?

17 O: To znači da projektil slobodno leti na osnovu elevacije koju smo
18 zauzeli i brzine koji je taj projektil dobio pri izlasku iz cevi pre raketi
19 brzine katero raketa ima kada prestane djelovati raketni motor. Znači, praktično
20 ona slobodno leti i na ta projektil u toku leta je nemoguće uticati. Znači, ne
21 možno ga popravljati niti korigirati njegovu putanje. Znači, on slobodno pod...
22 leti na osnovu podataka koje smo mu dali na po... na početku. Znači, pri
23 izračunu streljnih elemenata za gađanje. Na osnovu elevacije i na osnovu brz...
24 početne brzine projektil baš leti po jednoj putanji koja se završava na dometu
25 za kojeg smo ga mi izračunali.

26 I još jednom napo... još jednom ću da naglasim, znači da na let rakete

27

28

29

30

1 na putanji ne možemo uticati.

2 P: Hvala Vam na ovom objašnjenju. Sada bih vratio na dva tipa bojevih
3 glava koje ste spomenuli sada i u Vašem izvještaju. Pa ćemo Vas zamoliti da nam
4 ukratko opišete onaj tip kumulativnog punjenja, onu bojevu glavu koja se koristi
5 kasetnim punjenjem.

6 O: Znači, rekli smo da Orkan koristi dve vrste bojeve glave. Glavu,
7 kasetnu bojevu glavu sa bombicama i kasetnu bojevu glavu sa protivoklopnim
8 minama. U kasetnu bojevu glavu sa bombicama smešteni su 288 kumulativno parčadne
9 bombice sa po 420 kuglica. Kasetna glava se iznad cilja 800 do 1000 metara
10 otvori. Kontejner u katerem, u kojem se nalazi te bombice se raseče sa četiri
11 sečiva i bombice se za... počinju slobodno da padaju na...na cilj. Saka bombica
12 sa stabili... i...ima traku, znači, na vrhu te bombice postoji traka koja
13 stabiliš...stabiliše let te rak... bombice. A istog čas... istovremeno ta traka
14 koristi za armiranje upaljača. Znači da omogući upaljaču pri udaru bombice u
15 prepreku da dođe do eksplozije.

16 Bombic...bombice su kumulativno parčadnog dejstva. Parčadno dejstvo se
17 za... se, se, se doseže sa 420 kuglica nekih koje se nalaze na bombici i čija je
18 ubojna moć oko 10 metara. I drugo, bombica posjeduje kumulativno djelovanje, jer
19 je eksplozivno punjenje v bombici tako, tako napravljeno, iskonstruirano da se
20 dobije kumulativni mlaz koji probija oklop, oziroma čelik debljine do 60mm, čime
21 se omogućuje da se jansko /sic/ probije skoro svaki tenk sa gornje površine
22 /nerazgovjetno/.

23 P: Hvala Vam na objašnjenju. Kada ste rekli da razarajuća moć pokriva
24 parametar od nekih 10 metara, da li se to odnosi na svaku od 288 bombica koje
25 ste spomenuli?

26 O: Da. Praktično, ako uzmemo jednu bombicu, jedna bombica ima dvjesto...

27

28

29

30

1 420 kuglica. U kontejneru, oziroma bojevi glavi, ima 288 takšnih bombica. To
2 znači da je ukupna količina pač 288x420 kuglica i djelovanje kuglica konkretne
3 bombice je 10 metara. Znači, svake od tih bombica je polje djelovanje kuglica
4 oko 10 metara. U nekoj literaturi piše više od 10 metara, neć... znači, neć...
5 malo, u neki literaturi ipak piše 10 metara. Tako da je oko 10 metara, možemo
6 reći da je ubojno delovanje kuglica sake bombice.

7 P: Koliko veliko područje ovih 288 bombica ispaljenih iz jedne rakete
8 mogu prekriti?

9 O: Površina djelovanja tih 288 bombica je oko 2 hektara.

10 P: Ja ću zamoliti pomoć sudskog poslužitelja i pokazati Vam jednu
11 ilustraciju koja je dokazni predmet broj 21 po Pravilu 65ter. Molim Vas da to
12 pogledamo na ekranima.

13 Gospodine pukovniče, možda bi ovo mogli malo smanjiti.

14 Molio bih Vas da nam opišete ovu ilustraciju na ekranu.

15 O: Na tej ilustraciji vidimo da je mesto lansiranja rakete,
16 /nerazgovjetno/ raketni lanser, putanju i nekoliko projektila na /nerazgovjetno/
17 tih raketa na putanji, mesto gdje je doš... gdje je došlo do otvaranja kasetne
18 glave in padanje bombica. Kraj, na tom crtežu na koncu vidimo ednu elipsu na
19 kateru te bombice tudi padajo. Ta površina i ta elipsa koja je tu prikazana ne
20 bi bila po literaturi k... s kojom sam raspolagao oko 2 hektara, oko 2 hektara.
21 Znači to je prostor padanja tih 288 bombice iz jedne kasetne bojeve glave.

22 P: Hvala.

23 G. BLACK: [simultani prijevod] Moliću da ovaj dokument dobije broj
24
25
26
27
28
29
30

1 dokaznog predmeta i da se uvede u spis.

2 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Dokument se usvaja u spis. Moliću
3 broj.

4 TAJNICA: [simultani prijevod] Časni Sude, dokument će dobiti broj 771.

5 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Hvala. Izvolite, gospodine Black.

6 G. BLACK: [simultani prijevod] Hvala.

7 P: Ja bih sada da pogledamo drugi dokument koji je zapravo skup
8 fotografija pod brojem 06004077.

9 Gospodine pukovniče, molim Vas, recite nam što prikazuju ove fotografije
10 na ekranu?

11 O: Ove tri fotografije na ekranu prikazuju jednu bombicu iz kasetne
12 glave Orkana.

13 P: Da li su to ove bombice koje ste upravo opisivali?

14 O: To su te bombice koje sam opisao. /nerazgovjetno/ je tijelo bombice
15 na koje vidi... se lepo vide kuglice, vide mu se dve trake koje služe za
16 stabilizaciju, stabilizaciju leta bombice i armiranje upaljača.

17 P: Uz pomoć sudskog poslužitelja ja ću Vas zamoliti da nam na ovoj
18 fotografiji označite ovo što ste upravo spomenuli, sve ove stvari koje ste
19 naveli. Prvo, gospodine pukovniče, ako biste mogli možda ucrtati strelicu na
20 jednu od onih traka za koju kažete da joj je svrha stabilizacija leta. I da do
21 nje upišete broj 1; strelica i broj 1.

22 O: /nečujno/

23 P: Hvala. Rekli ste također da vidite i kuglice. Pa Vas molim da upišete
24 strelicu do kuglica sa oznakom 2.

25

26

27

28

29

30

1 O: /obilježava/.

2 G. BLACK: [simultani prijevod] Hvala lijepa. Časni Sude, možemo li sada
3 ovaj označeni crtež numerirati kao dokazni predmet?

4 SUDAC MOLOTO: /nedostaje simultani prijevod/

5 G. BLACK: [simultani prijevod] Dakle ja ovo predlažem da se usvoji kao
6 dokazni predmet.

7 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Dakle označena verzija fotografija se
8 usvaja u spis. Pa ću moliti da dobije broj. Samo jedno pitanje, gospodine Black,
9 broj 2, Vi ste zamolili svjedoka da nam pokaže kuglice. A svjedok je pokazao na
10 jedan okrugli cilindrični predmet, samo jedan. Ja tu ne vidim nikakve kuglice,
11 već samo neki predmet.

12 G. BLACK: [simultani prijevod] Časni Sude, bit će jasno za koji
13 trenutak. Na sljedećem dokaznom predmetu će se, ja se nadam, stvari razjasniti
14 pa ćemo se vratiti na ovo.

15 TAJNICA: [simultani prijevod] Ovo će biti dokazni predmet 772.

16 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Hvala. Izvolite.

17 G. BLACK: [simultani prijevod] Ja sam primijetio da je svjedok dodao
18 neke oznake kako bi ovo još pojasnio. Pa bih molio da se zapravo ova verzija
19 sačuva i uvede kao sljedeći dokazni predmet. Hvala lijepa. Molit ću da i ovo
20 dobije broj kao dokazni predmet.

21 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] I sljedeća fotografija se usvaja u
22 spis kao dokazni predmet. Molit ću broj.

23 TAJNICA: [simultani prijevod] 773, časni Sude.

24 G. BLACK: [simultani prijevod] Hvala lijepa, časni Sude. Za zapisnik, ja
25
26
27
28
29
30

1 bih samo trebao naznačiti da je svjedok ucrtao još jednu strelicu kod kuglica i
2 da je stavio broj 2 do njih.

3 A sada ću Vas moliti dokument broj 13 po Pravilu 6565ter, što zapravo i
4 nije dokument nego predmet, odnosno deaktivirana bombica Orkana. Ne bojte se,
5 nije ništa opasno. Možda bi ovo trebali pokazati nakratko kolegama iz Obrane. Ne
6 znam jesu li imali priliku ovo vidjeti.

7 G. MILOVANČEVIĆ: Nema potrebe, časni Sude.

8 G. BLACK: [simultani prijevod] U redu. Hvala.

9 P: Gospodine potpukovniče, što Vi sada držite u ruci?

10 O: Ja držim jednu bombicu od kasetne glave Orkan.

11 P: Pokažite nam platnenu traku i pokušajte nam dočarati kako ona
12 funkcionira.

13 O: U bivstvo, ako gledamo bombica pada približno u ovom položaju kao što
14 je sada, kako ja sad držim. Znači ta traka stabilizira bombicu da se ona previše
15 ne...ne, da se previše... da stabilno pada. Znači ta traka omogućuje da ona
16 stabilno pada, da se ne njiše lijevo-desno, obziroma u krug. Istovremeno ta
17 traka armira udarni upaljač te bombice koji omogućuje kada bombica dotakne tla,
18 prepreku, dođe do eksplozije. Prilikom eksplozije, oslobađaju se kuglice... se
19 ovde vide. I drugo, stvara se mlaz, stvara se mlaz koji djeluje na prepreku. I
20 kao što sam već spomenuo, taj kumulativni mlaz eksploziva probija čeličnu ploču
21 debljine 60mm. Prilikom eksplozije te bombice kuglice koje se nalaze i koje tu
22 vidimo djeluju na živu silu, na živu silu. Znači, na /nerazgovjetno/ na živu

23

24

25

26

27

28

29

30

1 silu, tu mislim na vojnike. I uspješno djelovanje jedne takve kuglice je
2 približno 10 metara.

3 P: Hvala lijepa, gospodine potpukovniče. Možda bi sada mogli dati ovu
4 bombicu i sucima kako biste se uvjerali i vidjeli kako je sastavljena, od čega
5 je sastavljena ova bombica.

6 SUDAC HOEPFEL: [simultani prijevod] Ja mislim da mi zapravo ne
7 razumijemo kako funkcioniraju kuglice. Možete li nam to objasniti? Gdje su one
8 smještene? Kako eksplodiraju? U kojem smjeru se one razlete?

9 G. BLACK: [simultani prijevod]

10 P: Gospodine potpukovniče, čuli ste pitanje suca Hoepfela. Biste li nam
11 možda malo detaljnije objasnili na koji način kuglice djeluju na živu silu? Na
12 koji način se one puštaju, odnosno eksplodiraju?

13 O: Mi sad ovdje imamo jednu bombicu koja nije eksplodirala. I u
14 literaturi se spominje da približno oko 10% svih bombica prilikom djelovanja ne
15 eksplodira. I tu je jedna takva, takva bombica. Kao što vidite, na samoj bombici
16 taj prsten, da kažemo, valjak, na tom valjku vidite da su kuglice. Prilikom
17 eksplozije, znači prilikom dodira bombice s preprekom dolazi do eksplozije. I te
18 se kuglice razlete se u krug ili bolje rečeno, ja, u jedan krug, skoro tako
19 horizontalni krug kako je ta bombica padala. I te kuglice /nerazgovjetno/
20 djeluju na živu silu, na vojnika.

21 SUTKINJA NOSWORTHY: [simultani prijevod] Oprostite, ali mi ne vidimo
22 kuglice. Da li Vi kažete da kuglice inače budu smještene u ovom dijelu? Dakle

23
24
25
26
27
28
29
30

1 ova bombica je već korištena ili neiskorištena bombica? Nije mi jasno. Ja ne
2 vidim kuglice o kojima govorite.

3 G. BLACK: [simultani prijevod] Časni Sude, ne znam da li je problem u
4 vokabularu.

5 P: Mi na engleskom koristimo riječ *pellet*, kuglica. Da li se radi o
6 malim metalnim kuglicama? Da li o tome govorimo?

7 O: To su, to su vrlo, vrlo male kuglice. Po tome se i vidi da je
8 učinkovitost, efikasnost tih kuglica relativno mala, svega oko 10 metara, jer su
9 one vrlo, vrlo... te kuglice su vrlo, vrlo, vrlo male.

10 SUTKINJA NOSWORTHY: [simultani prijevod] Hvala lijepa. Mislim da
11 razumijem princip.

12 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Oprostite, ja sam tu malo spor.

13 G. BLACK: [simultani prijevod] Nema problema. Svi želimo da se ovo
14 razjasni u potpunosti.

15 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Dakle mi vidimo ovdje neke male
16 kuglice koje su u cilindru. Ovdje ima tri. Ja ovdje vidim tri. Da li to nazivate
17 kuglicama? Također i na tijelu ovog cilindra ja vidim neke točke, dakle oko
18 cijelog cilindra. Da li su to kuglice koje eksplodiraju i koje se onda rasprsnu,
19 odnosno koje se razlete u krug?

20 G. BLACK: [simultani prijevod] Časni Sude, možemo ovo možda vratiti
21 svjedoku da odgovori na Vaše pitanje. Samo da napomenem, ovo se koristilo kao
22 dokazni predmet u postupku po Pravilu 61 još 1996. godine. I to su zapravo tri
23
24
25
26
27
28
29
30

1 kuglice slijepljene na ovu bombicu. To je nešto što je učinjeno da bi se stvari
2 razjasnile u tom postupku, ja mislim. Ali -

3 P: Gospodin potpukovnik će odgovoriti na Vaše pitanje.

4 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Molim Vas da imate na umu da mi ne
5 znamo ništa o ovim vojnim pitanjima.

6 SVJEDOK: Te tri kuglice koje se nalaze izvan, koje su zalijepljene sa
7 selotejp trakom, u stvari samo predstavljaju, da se vide kakve su ustvari te
8 kuglice; tolike su kuglice stvarno. Inače kuglice u bombici su te katere se u
9 tijelu tega valjka. Znači u tijelu tega valjka. To su /nerazgovjetno/. Prilikom
10 eksplozije, znači prilikom dodira, udaranja bombice u prepreku, dolazi do
11 eksplozije i te kuglice v valjku, tu koje se vide, se razlete na sve strane u
12 krug i djeluju na živu silu oko bombice na približno 10 metara. To je djelovanje
13 tih kuglica. Znači, to su kuglice koje su tu v, v valjku. I verovatno, kada bi
14 ih brojali, bi ih nabrojali 240 komada.

15 A istovremeno, s kuglicama, iako sad ne govorim o vsem samo o kuglicama,
16 znači postoji taj kumulativni levak kater omogućuje i probijanje oklopa.

17 Nadam se da sam bil dovoljno jasan. Ako treba objasniti na drugi način,
18 praktično, mogu, ne znam objasniti. Bolji, bolje jednostavno, bolje jednostavno.

19 SUDAC HOEPFEL: [simultani prijevod] Dodatno pitanje: spomenuli ste
20 brojku od 240. Zar ne bi trebalo biti 420? Jer ste prvo rekli 420. Dobro. U
21 redu.

22 SVJEDOK: Mogu pojasniti. U izvještaju piše 240. Zamjenio sam broje 2 i
23 4. I možemo provjeriti u tablicama gađanja. U osnovnom dijelu, odnosno
24 teoretskom dijelu, na te, u tom valjku, valjku bombice nalazi se 420 kuglica.

25 SUDAC HOEPFEL: [simultani prijevod] Da, da, da. To je brojka koju ste i
26
27
28
29
30

1 prije spomenuli. Površina valjka na kojoj se vide ove neke točke ne sadrži
2 kuglice. Kuglice se nalaze unutar valjka, je li tako?

3 SVJEDOK: To su kuglice koje djeluju. To, koje tu vidite. To su te
4 kuglice, na samom valjku. Tej deo je, u bivstvu je u v, v valjku /nerazgovjetno/
5 su te kuglice.

6 SUDIJA HOEPFEL: [simultani prijevod] Hvala.

7 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Hvala.

8 Izvolite, nastavite, gospodine Black.

9 G. BLACK: [simultani prijevod]

10 P: Još jedno pitanje prije nego sklonimo ovu bombicu. Ove kuglice koje
11 vidimo na ovoj neeksplodiranoj bombici, one su zapravo prekrivene jednom
12 prozirnom trakom na ovom primjeru, je li tako?

13 O: Da.

14 P: Dakle ono što izgleda kao točke ispod plastične, prozirne trake su
15 zapravo primjerci ovih metalnih kuglica, je li tako?

16 O: Tako je.

17 P: Osim ako Vijeće nema dodatnih pitanja, ja bih zamolio da se ovo uvede
18 u spis.

19 SUDAC HOEPFEL: [simultani prijevod] Da, gospodine Black. To je upravo
20 bilo moje pitanje. Dakle mislim da ne bi bilo točno ako kažemo da su kuglice
21 unutar valjka. Ispravnije je reći da su one oko valjka. A sada me zanima na koji

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 način su one pričvršćene? Kako se one drže na vanjskoj površini valjka? Ovdje
2 imamo neku plastičnu traku, ali mene zanima kako inače stoje na valjku. Naime,
3 ovdje su dodane ove tri ekstra kuglice i onda su zalijepljene. Jesam li u pravu?

4 SVJEDOK: Te su, te tri su zalijepljene, ali ustvari on... kuglice su
5 zavarene. Znači, kuglice su na bombicu zavarene.

6 SUDAC HOEPFEL: [simultani prijevod] Hvala. Izvolite nastavite.

7 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Ja pokušavam doći do onog dijela
8 zapisnika gdje je moje pitanje. Ne mogu ga naći. Da vidim mogu li se sjetiti što
9 je rečeno. Svjedok je rekao da ove kuglice gađaju, da su namijenjene za živu
10 silu, odnosno da mogu povrijediti živu silu. A isto tako, ako se dobro sjećam,
11 bilo je govora o valjku koji probija oklop odnosno metal. Gdje je taj dio
12 bombice? Da li ga možemo vidjeti na ovom dokaznom predmetu ili ne?

13 G. BLACK: [simultani prijevod] Hvala lijepa.

14 P: Gospodine potpukovniče, možete li nam objasniti na koji način ovaj
15 projektil probija oklop?

16 O: U bombici imamo eksplozivno punjenje. Najčešće to je trotil. Oblika,
17 oblik tega punjenja je u obliku levka, lijevka. Prilikom eksplozije, znači
18 prilikom dodira bombice s preprekom aktivira se eksplozivno punjenje. I zbog
19 oblika tega punjenja stvara se kumulativni mlaz sa svojim središnjim fokusom na
20 samoj prepreci. Silina, moć tega kumulativnog mlaza je toliko velika, jer je
21 koncentrisana. Zato je takav levak, lijevak tudi i napravljen. Tako
22 koncentrisana na prepreku da ona omogućava da taj mlaz probije oklop, oziroma

23

24

25

26

27

28

29

30

1 čelik, debljine do 60 milimetra. To znači, ja bih to tako reko, čist, potpuno
2 jednostavno.

3 Kada ta bombica dodirne prepreku dolazi do eksplozije. Kuglice se
4 razlete u krug i djeluju uglavnom na živu silu, jer njihova ubojna moć nije
5 velika. A drugo, ta kumulativni mlaz koji se stvara probija oklop, oziroma
6 probija čeličnu ploču.

7 Znači, taj mlaz, ako se pogleda bolje unutra, vidimo kakšen oblik ima.
8 Zbog toga oblika se na samoj površini prepreke, u fokus se, u jednoj točki koju
9 zovemo "fokus" koncentrirana sila, sa snaga toga eksplozivnog punjenja koja i
10 ta sila omogućava da dolazi do probijanja oklopa.

11 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Hvala Vam. Meni je ovo bilo dovoljno.

12 G. BLACK: [simultani prijevod] Hvala, časni Sude. Molim da ovaj dokazni
13 predmet dobije broj.

14 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Bombica se usvaja u dokaze. Molim da
15 joj se da broj.

16 TAJNICA: [simultani prijevod] Časni Sude, to će biti dokazni predmet
17 774.

18 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Hvala.

19 G. BLACK: [simultani prijevod] Hvala, časni Sude. Molim da se predoči
20 još jedan dokument. To je dokaz broj 2276 prema Pravilu 65ter. Molim da on bude
21 uveden u elektronski sistem i molim da se prikaže, predoči stranica 5 za
22 početak.

23

24

25

26

27

28

29

30

1 P: Potpukovniče Poje, šta je ovaj dokument na osnovu ove stranice koju
2 vidite pred sobom?

3 O: U ovom dokumentu su predstavljeni dijelovi rakete Orkan koja je pa...
4 nađena u Zagrebu. Znači sadrži fotografije dijelova rakete.

5 P: Sada ću Vam skrenuti pažnju na nekoliko stranica. Mislím da je prva
6 identifikovana u elektronskom sistemu putem ERN oznake, a to je 00312115 /u
7 engleskom transkriptu: "00312114"/, molim Vas da pogledate tu stranicu.

8 Gospodine potpukovniče, što se vidi na ove dvije fotografije?

9 O: Na te dvije fotografije vide se dijelovi rakete. Na zgornjoj slici,
10 oziroma na objektu broj 1 vidi se čak i oznaka rakete, raketa 262mm M87, kaj
11 pomeni dat...da je to ta raketa. Ovo su podaci o...o raketi.

12 Druga fotografija /nerazgovjetno/ za re... pod brojem 2, to je deo
13 rak... deo ovoga same rakete.

14 P: Hvala Vam. Sada pređimo na stranicu 00312116, to je 2 stranice dalje
15 od ove koju upravo gledate.

16 Gospodine potpukovniče, ona je mala fotografija, a možete li nam reći da
17 li su ovo fotografije bombe koju smo upravo sada vidjeli?

18 O: Da. To su, to su te bombe koje smo evo malo prije imali prilike da
19 imamo evo u ruci.

20 P: Hvala Vam.

21 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Samo da ovo shvatim, da li su to
22 fotografije dokaznih predmeta koji su pronađeni na terenu u Zagrebu? Je li to
23 svjedok kaže?

24 G. BLACK: [simultani prijevod] To kaže dokument, časni Sude. Ne znam da
25
26
27
28
29
30

1 li svjedok ima saznanja o tome, ali možda će sljedeći svjedok znati.

2 SUTKINJA NOSWORTHY: [simultani prijevod] Molim Vas, da li je ovo vrsta
3 bombica ili one bombice, baš one bombice koje su pale?

4 G. BLACK: [simultani prijevod] Časni Sude, ne znam. Mislim da nam ovaj
5 svjedok ne može odgovoriti na to pitanje.

6 SUTKINJA NOSWORTHY: [simultani prijevod] Hvala Vam.

7 G. BLACK: [simultani prijevod] Molim Vas da ovaj dokument postane
8 dokazni predmet i da mu se odredi broj.

9 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Ovaj koji imamo na ekranu?

10 G. BLACK: [simultani prijevod] Da.

11 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] A prethodni?

12 G. BLACK: [simultani prijevod] To su samo razne stranice istog
13 dokumenta.

14 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Oprostite. Hvala Vam. Dokument se
15 usvaja u spis. Molim da mu se odredi broj.

16 TAJNICA: [simultani prijevod] To će biti dokaz 775.

17 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Hvala.

18 G. BLACK: [simultani prijevod] Potpukovniče Poje, nećemo provesti mnogo
19 vremena na preostalih dvije komponente. Ali, Orkan M87 koji ste opisali u svom
20 izvještaju, zapravo sistem kontrole vatre i sistem za transport, možete li nam
21 reći ukratko može li Orkan M87, odnosno cjelokupan sistem uzimati u obzir
22 meteorološke uslove u vrijeme kada dejstvuje?

23 O: Za određivanje početnih elemenata za gađanje, sistem Orkan ima
24 poseban računar pomoću kojeg je to moguće učiniti. Početni elementi za

25

26

27

28

29

30

1 gađanje, elementi za gađanje određuju se pomoću, u načelu, pomoću ra...računala
2 sistema Orkan na osnovu koordinata vatrenog položaja i cilja. Drugo, na osnovu
3 točnih balističnih uslova gađanja. I treće, na osnovu točnih meteoroloških
4 podataka.

5 Kooordinate vatrenog položaja i cilja od načelno se određuju na jedan od
6 načina topografsko-geodetske priprave. Balistični podaci se skupljaju na
7 vatrenom položaju mjerenjem, ali i iz dokumentacije. Meteorološki podaci načelno
8 se dobiju od meteorološke stanice kao meteorološki bilten, meteo srednji.

9 Vsi ti podaci slivaju se u računar sistema Orkan, koji
10 po...poseb...posebnim algoritmu izračuna početne elemente. Izračuna azimut,
11 daljinu gađanja, izračuna elevaciju, tempiranje upaljača. To su elementi koji se
12 zauzmu na oruđu ili na raketi. I na osnovu, i sa tim elementima raketa se
13 lansira prema cilju.

14 P: Hvala Vam. Još nekoliko pitanja o ovom dijelu Vašeg izvještaja: na
15 kraju ovoga poglavlja Vi prikazujete tabelu taktičkih i tehničkih karakteristika
16 Orkana M87. Brojke koje su prikazane na toj tabeli, da li su one tačne brojke
17 ili su one aproksimativne ili su kombinacija i jednog i drugoga.

18 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] O kojoj stranici govorite?

19 G. BLACK: [simultani prijevod] Časni Sude, stranica 46, verziji na
20 engleskom jeziku. A u verziji na B/H/S-u, to je stranica 55.

21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 SVJEDOK: Na kraju tog opisa sistema Orkan je i ta tabela u kateru koju
2 su prikazani taktično-tehničke karakteristike Orkana. One su po... načelne, nisu
3 v... dane, ne vem, koliko velikoj točnosti, jer kako su načelne. Jer, tu i nije
4 potrebno, jer zato postoje drugi dokumenti koji nam govore i nam prikazuju točne
5 podatke. Tako recimo, u tom dokumentu, u toj table...tabeli vidimo da je domet
6 recimo od 5 do 50 kilometara.

7 U tablicama gađanja, u tekstualnom dijelu u tabeli je prikazano da je
8 maksimalna daljina veća od 50 kilometara. Znači, isto nam ne govori koliko je,
9 nego da je veća od 50 kilometara. Ali, v numa...numeričkim tablicama je zadnja
10 daljina, znači maksimalna daljina zapisana pedeset i jednu tisuću i... 51.093
11 metra. Tako se još...još /nerazgovjetno/ znači ta tabela jasno predstavlja
12 /nerazgovjetno/ neke načelne podatke o sistemu Orkana. A mogu isto tako reći da
13 su nekateri podaci so 100% točni.

14 G. BLACK: [simultani prijevod]

15 P: A dozvolite da Vam postavim konkretna pitanja o vrijednostima koje
16 dajete za raspršivanje i za domet raspršivanja, za maksimalni domet. Da li su to
17 precizne vrijednosti ili približne vrijednosti?

18 O: Te vrijednosti koje su ovdje spomenute kao rasturanje po daljini na
19 maksimalni domet, recimo, ili rasturanje po pravcu na maksimalnom d...dometu,
20 takomemni /sic/ Vd i Vp su u tej tabeli date približne vrijednosti. Prije svega,
21 da se lahko že od oka čim pogledamo da si predstavimo sliku rasturanja. Točni
22 podaci za vsaku daljinu gađanja se nalaze u tablicama gađanja. Njih je moguće
23 tamo pročitati.

24 Znači, to tabela samo daje neke globalno načelno rasturanje na
25 maksimalnom dometu. Ne pa precizno za konkretnu daljinu, jer cilj te tabele je

26

27

28

29

30

1 ni da daje točno, točno i preciznu veličinu, veličinu Vd i Vp, nego načelno na
2 tom maksimalnom dometu.

3 Koga zanima kolika je kolika je na 47.200 metara, on bo uzeo tablice
4 gađanja, u koloni 11 i 12 očitao bo, očitao će vrijednosti kolik... rasturanja
5 oziroma te ponovo vse jedinačne elipse rasturanja Vd i Vp.

6 P: Još jedno pitanje, a onda ćemo napraviti pauzu. Kad ste pravili
7 proračune u svom izvještaju, da li ste koristili vrijednosti na ovoj tablici
8 pred kraj Vašeg poglavlja 381 ili ste koristili vrijednosti sa tabela gađanja
9 koje ste upravo opisali?

10 O: Se izračune koje sam opravil da bih predstavil sliku rasturanja
11 koristio sam tablice gađanja. Znači, ne to tabelu tehnično-taktičkih
12 karakteristika, nego sam koristio podatke iz tablica gađanja, sem iz kolone 1 u
13 kojoj je predstavljena daljina gađanja; i iz kolone 11 i 12 u, kod koju su
14 predstavljene poluose, jedinačne elipse rasturanja Vd i Vp.

15 P: Kada se vratimo sa pauze, onda ćemo tu oblast obraditi detaljno.

16 G. BLACK: [simultani prijevod] Časni Sude, mislim da je vrijeme za
17 pauzu.

18 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Hvala, gospodine Black.

19 Napravićemo pauzu i nastaviti sa radom u petnaest do jedanaest.

20 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prijevod] Molim, ustanite.

21 ... Početak pauze u 10.17h

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 ... Sjednica nastavljena u 10.46h

2 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prijevod] Molim, ustanite. Izvolite
3 sjesti.

4 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Izvolite, gospodine Black.

5 G. BLACK: [simultani prijevod] Hvala, časni Sude.

6 P: Potpukovniče Poje, sada ćemo preći na jedno sasvim novo poglavlje u
7 Vašem izvještaju. To je poglavlje 6, tačka 2. Ono se nalazi na stranici 64
8 verziji na engleskom jeziku. A mislim da je u verziji na B/H/S-u stranica 76 ili
9 75. Moje prvo pitanje je sljedeće: šta je rasturanje pogotka?

10 O: Rasturanje pogotka spada u grupu slučajnih grešaka. Ako ispalimo,
11 recimo 2 projektila praktično pod jednakim uslovima - bar nama se tako čine - ta
12 dva projektila ne lete po istoj putanji nego lete po dvije različite putanje. To
13 znači da ćemo dobiti dva pogotka.

14 Znači, uslijed različitih uslova prilikom ispaljivanja većeg broja
15 projektila, svi ti projektili letit će svak po svojoj putanji. To praktično
16 znači "rasturanje pogodaka".

17 P: A rasturanje pogodaka određenog artiljerijskog oružja koje je
18 otvaralo vatru na određenoj udaljenosti, kako se ono određuje ili kako se
19 računa?

20 O: Kao što sam već reko, zbog različitih uslova gađanja, od projektila
21 do projektila dolazi do rasturanja pogodaka. Ako uzmemo centar slike rasturanja,
22 teoretično, rasturanje je beskonačno krug. Praktično je slika rasturanja
23 bivstveno manja i se... i kreće se v granicama plus-minus 4 Vd po daljini i
24 plus-minus 4p po pravcu. Vd i Vp su poluose slike rasturanja, rasturanja
25 pogodaka.

26

27

28

29

30

1 P: Dozvolite da Vam postavim nekoliko pitanja. Vi spominjete formulu
2 koja se nalazi i u Vašem izvještaju na stranci 65 u verziji na engleskom jeziku.
3 Na čemu se zasniva, na kojoj teoriji se zasniva ova formula i iz čega je ona
4 proizašla?

5 O: Ako ispalimo veliku količinu projektila iz cevi dobit ćemo snop
6 putanja. Ako taj snop putanja presekamo nekom vertikalnom ravnom, ravninom dobit
7 ćemo sliku rasturanja koja je u obliku elipse. U krajnjih točkah te elipse, na
8 horizontalnoj ravni dobit ćemo isto taku sliku rasturanja pogodaka koja je
9 jednaka, n... ustvari je isto elipsa rasturanja. Ta elipsa rasturanja se kreće u
10 granicama od srednjeg pogotka levo i desno i po smeri plus-minus 4 verovatna
11 odstopanja, verovatna odstupanja po pravcu plus-minus 4 Vp. I plus-minus 4
12 odstupanja, verovatna odstupanja po daljini ili plus-minus 4 Vd. To je elipsa u
13 kojem kažemo praktično padaju vsi projektili ispaljeni iz cevi.

14 P: Dozvolite da Vas tu prekinem. Prije nego što Vas zamolim da uđete u
15 pojedinosti da nam pokažete račune, da Vas pitam sljedeće: ova elipsa i formula
16 koju ste upravo opisali, da li je to zasnovano na matematici ili je zasnovano na
17 eksperimentu? Šta je osnova, odnosno kako dolazite do te formule koju ste nam
18 opisali?

19 O: Slika rasturanja moguće je odrediti analitično, s pomoću balističkih
20 modela; moguće je tudi je načiniti na osnovu eksperimenta, oziroma gađanja.
21 Danas se najčešće koriste to analitično, analitičko-praktični deo določanja
22 veličine slike rasturanja. Te veličine rasturanja po smeru i po daljini Vd,
23
24
25
26
27
28
29
30

1 odnosno Vp i Vd nalaze se u tablicama gađanja. I njih je moguće očitati svaki
2 put kada je ono potrebno. I na osnovu tih veličina, moguće je odrediti
3 cjelokupnu sliku rasturanja pogodaka.

4 U tablicama gađanja se nalaze samo poluose Vp i Vd jedinačne slike
5 rasturanja. Da bi dobili celu sliku rasturanja, a na osnovu teorije verovatnoće
6 i Gaussovog zakona, cjelokupna slika rasturanja je sastavljena, je
7 /nerazgovjetno/ velika plus-minus 4 Vp x plus- minus 4 Vd. Znači da ose slike
8 rasturanja su jednake 8 Vp x 8 Vd.

9 P: Dobro. Hvala Vam na tom objašnjenju. Vrat ćemo se na to, a sada ću
10 Vam postaviti još jedno pitanje o ovome što ste rekli. Govorili ste o tabelama
11 gađanja. Da li one postoje za sva artiljerijska oruđa? Ne morate ništa da
12 tražite, mislim da ću Vam moći pokazati ono što Vam treba.

13 O: Svako artiljerijsko oruđe ima svoje tablice gađanja. Zbog toga jer
14 svako oružje ima svoje karakteristike. I tablice gađanja za haubicu 105 ne
15 odgovaraju ustvima /sic/ gađanja za haubicu 155. Zato se za svako oruđe izrađuju
16 posebne tablice gađanja.

17 P: Želio bih da Vam predočim na ekranu uz pomoć sudskog poslužitelja
18 dokaz 2275 prema Pravilu 65ter. Možemo li da predočimo taj dokument? Mislim da
19 nam je potrebna 1. stranica. 1. stranica koja nam je potrebna je stranica 19 iz
20 elektronskog sistema sudnice.

21 Potpukovniče Poje, šta je ovaj dokument koji sada vidimo na ekranu?

22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 O: Taj dokument koji se nalazi na ekranu predstavlja prvu stran...
2 tablica gađanja za višecevni raketni sistem 262mm M87 Orkan.

3 P: A da li su to tabele gađanja koje ste Vi koristili kada ste pravili
4 izvještaj?

5 O: Da. To su tablice gađanja koje sam koristio prilikom izračuna slike
6 rasturanja.

7 G. BLACK: [simultani prijevod] Časni Sude, možda ćemo se ponovno
8 pozivati na ove tablice, no u ovom trenutku bih zamolio da one budu usvojene u
9 spis i da one dobiju broj.

10 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Molim da se ovim tablicama odredi
11 broj.

12 TAJNICA: [simultani prijevod] To će biti dokaz 776, časni Sude.

13 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Hvala.

14 G. BLACK: [simultani prijevod] Hvala, časni Sude.

15 P: Potpukovniče, na stranici 64 Vašeg izvještaja, a u stranici 76 u
16 verziji na B/H/S-u, da li je tačno da Vi reprodukujete određene dijelove sa ovih
17 tablica gađanja? Da li je to tačno?

18 O: Da. U te dve tabele koje sam predstavio su ustvari prenešeni podaci
19 iz tablica gađanja. U gornjoj tablici za haubice 155 i višecjevni bacač raketa
20 Plamen, a u spoljnoj tablici su podaci za Orkan, i to na daljinama od 16, 20,
21 25, 30 pa do 50 kilometara u prvoj koloni. U drugoj koloni je veličina Vp ili
22 verovatnega odstopanja po smeri, jedino je li po smeri. I u trećoj koloni je
23 veličina Vd za u prvoj koloni upisane daljine.

24 P: Šta je "Vp"? To je skraćenica za šta?

25 O: Vp predstavlja verovatno odstupanje pogotka, pogodaka po smeri. A Vd
26
27
28
29
30

1 predstavlja verovatno odstupanje pogodaka po daljini. Po daljini znači u smeri
2 ili u pravcu gađanja. Znači, u tom smislu. A Vp u smeri koja je okomit na pravac
3 gađanja.

4 P: Da razjasnimo terminologiju koja se koristi: kada govorite o
5 rasturanje po liniji, na koju udaljenost u lijevo ili desno u odnosu na metu
6 zapravo dolazi do pogotka? Da li je to ono što objašnjava Vp?

7 O: Pretpostavimo da srednji pogodak ide kroz centar cilja. Pogodak je
8 moguć po smeri levo ili desno za 4 Vp. Znači, levo i desno od srednjeg pogotka
9 za 4 Vp.

10 P: A da li sam dobro shvatio, kada govorimo o Vd, to bi značilo koliko
11 predugačak ili prekratak može biti pogodak? Da li je to tačno?

12 O: Znači, ponovo, imajući u vidu srednji pogodak. Znači, od srednjeg
13 pogotka je moguće, moguć sledeći pogodak plus 4 Vd i minus 4 Vd.

14 P: Da shvatimo Vd na uobičajenom jeziku. Šta Vi podrazumijevate pod
15 rasturanjem po daljini? Da li sam u pravu ako kažem da to znači da je raketa
16 mogla da ode ili predaleko ili preblizu? Ili to znači nešto drugo? To bih morao
17 da razumijem.

18 O: Još jednom sam reko, znači srednji pogodak. Od tog srednjeg pogotka,
19 sljedeći projektil ili sljedeći projektili mogu da padnu od tog srednjeg pogotka
20 dalje za 4 Vd, znači da su prebačaj za 4 Vd. Ili, verovatnoća je jednaka, da
21 dobijemo do 4 Vd podbačaja.

22 P: Hvala Vam na tom objašnjenju. Dalje u ovom istom dijelu Vašeg
23 izvještaja dali ste jednu tablicu u kojoj se iznose različiti postupci

24

25

26

27

28

29

30

1 različitim vjerojatnosti pogotka u slici rasturanja. Možete li nam, molim Vas,
2 objasniti što se vidi u toj tablici?

3 To je tablica na stranici 65 u verziji na engleskom jeziku, radi sudaca.

4 O: Rasturanje pogodaka u slici rasturanja nije ravnomjerno. Bliže centru
5 slike rasturanja je i veća verovatnoća dobivanja sljedećeg pogotka. Ali, od
6 centra prema granicama, verovatnoća dobijanja pogodaka je sve manja i manja,
7 negdje do granice plus-minus 4 Vd, oziroma 4 Vp za... izvan tih granica mi
8 praktično kažemo da ni pogodaka, jer je vjerovatnoća da ćemo dobiti pogodak
9 izvan tih granica tako mala da je možemo zanemariti. Ta tab... tako ta tabela
10 koja je tu prikazana u kojoj su upisani postoci, to je vjerovatnoća dobijanja
11 pogotka ili pogodaka u pojedinim conama te elipse rasturanja. Tu smo uzeli
12 rasturanje po daljini i srednji pogodak, SRP - u srbohrvaškom, ovaj, tekstu.
13 Bliže i dalje -

14 P: Dopustite da Vas na trenutak prekinem. Ispričavam se. Možda je došlo
15 do zbrke u terminologiji, na engleskom ovdje stoji: "Vjerovatnoća da će se u
16 okviru te elipse pogoditi meta." Da li vjerojatnost se odnosi na vjerojatnost
17 udarca, pogotka kao takvog ili vjerojatnost pogotka u metu? Možete li objasniti
18 koje od te dvije vjerojatnosti se ovdje prikazuju?

19 O: Ta tabela prikazuje vjerovatnoću rasturanja pogodaka. Kada ispalimo
20 veliku, veću količinu projektila u tim, tim granicama od minus 4 Vd - plus 4 Vd
21 pasti će vsi pogoci, ampak različite verovatnoće glede na centar cilja. Tako je

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 veća verovatnoća pogotka u sredinu nego je verovatnoća pogađanja rubova te
2 elipse.

3 P: Mislim da Vas shvaćam, jedino kad kažete "veća je vjerojatnost
4 pogotka u cilj ili u metu", što time želite reći?

5 O: Da će projektil pasti u granicama plus-minus 1 Vd je 50%. To znači da
6 će 50% pogodaka pasti u granicama od plus-minus 1 Vd. Verovatnoća da ćemo, da će
7 pasti 82% pogodaka je u pojas plus- minus 2 Vd do 4 Vd. Znači u granicama od
8 plus-minus 4 Vd, past će vsi pogoci.

9 P: Hvala Vam lijepa. Da li je taj raspored vjerojatnosti jednak za Vp i
10 za Vd? Ovdje imamo u tablici vrijednosti za Vd, ali da li su iste vrijednosti i
11 za Vp?

12 O: Vrijednosti Vd i Vp nisu jednake. Razlikuju se, ali je vjerovatnoća
13 dobijanja pogodaka potpuno jednaka. Jednaka je verovatnoća da ćemo dobiti
14 pogodak plus, plus ili pogodak minus, ako se ne pogodi. Jednaka je verovatnoća
15 da ćemo dobiti pogodak levo kao što je verovatnoća da ćemo dobiti pogodak u
16 desno. Veličina Vd i Vp se razlikuje. Za višecevni bacač raketa posebno na
17 krajnjem dometu je Vp je uvijek veće od Vd.

18 P: Dopustite da Vas pitam, ne sada o samim vrijednostima Vp i Vd, već u
19 odnosu na ovu tablicu koju ste nam dali gdje ste pojasnili da postoji 50%
20 vjerojatnoće da će do pogotka doći u okviru plus-minus 1 Vd. Da li postoji i 50%
21 vjerojatnoće da će doći do pogotka u okviru plus-minus 1 Vp? Dakle da li je u

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 principu to ista vjerojatnoća?

2 O: Rasturanje po pravcu i rasturanje po daljini počinjava se istom
3 zakonu. To znači da je vjerovatnoća jednaka i po pravcu, oziroma, i po daljini.

4 P: Još jedno konkretno pitanje prije nego što Vas sad pitam konkretno.
5 Dakle postavit ću Vam jedno općenito pitanje. Ove tri kolone u tablicama gađanja
6 koje ste dali, tu se može vidjeti da se i Vp i Vd povećavaju kako se ide prema
7 dnu tablice. I recite nam običnim riječnikom što to znači?

8 O: Ako posmatramo tu tabelu, iz nje se da zaključiti da sa povećanjem
9 daljine gađanja povećavaju se i, i povećava se i rasturanje i po pravcu i po
10 daljini. Jer, vidimo da je na 20 kilometara Vp 71 metar, a Vd 51 metar. A da je,
11 recimo, na 40 kilometara Vp 173 metra, a Vd 159 metara.

12 To pomeni da sa povećanjem daljine gađanja povećava se i slika
13 rasturanja.

14 P: Sada ću prijeći na konkretan primjer kako bismo ilustrirali načela
15 koja ste objašnjavali. Ako pogledamo stranicu 78 - to je na dnu stranice 65
16 verziji na engleskom jeziku, ali 78 verzije na B/H/S-u - tu Vi, potpukovniče
17 Poje, dajete primjer Orkana 87 koji otvara vatru sa udaljenosti od 40
18 kilometara. I ovdje dajete tablicu koja pokazuje vjerojatnost pogodaka. Ja bih
19 molio da nas provedete tom tablicom korak po korak i objasnite što ona
20 prikazuje. Ako smatrate da trebate nešto nacrtati da biste nam to bolje
21 ilustrirali, ja ovdje imam papira, imam sve što Vam je potrebno. Samo Vas molim
22 da nam na to skrenete pažnju, sve što Vam je potrebno da nam date što jasnije
23 objašnjenje.

24

25

26

27

28

29

30

1 O: Jas imam tu taj primjer rasturanja na daljini 40 kilometara prikazan
2 na jednom posebnom listu papira, pa ga mogu i tu... mislim da bi bilo lakše
3 pojasnit na njemu, kot... pa na samoj toj tabeli koja se nalazi u samom
4 izvještaju jer po stvari jednak, isto objašnjava samo mogoće na jedan drugi bolje
5 jednostavniji način. Pa moguće to da prikažem.

6 P: Izvolite onda, nastavite.

7 SUDAC MOLOTO: /nedostaje simultani prijevod/

8 G. BLACK: [simultani prijevod]

9 P: Potpukovniče Poje, dok slažemo grafoskop, recite da li ćete nam
10 pokazati dio Vašeg izvještaja ili je to nešto drugo?

11 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Pa pokazat će nam primjer gađanja sa
12 udaljenosti od 40 kilometara.

13 G. BLACK: [simultani prijevod] Hvala, časni Sude.

14 P: Ali, to neće biti onaj izračun koji Vi imate u Vašem izvještaju, zar
15 ne? Ovo je nešto drugo?

16 O: Ne. To je isti, to je isti izračun kao što je i u izvještaju, samo
17 prikazan malo na drugačiji način.

18 P: Izvolite onda, molim Vas. Nastavite.

19 O: U izvještaju sam naveo jedan primjer za određivanje slike rasturanja
20 na daljini gađanja od 40 kilometara. Daljina gađanja je 40 kilometara. Iz
21 tablica gađanja na daljini 40 kilometara očitao sam veličinu Vd... Vp i Vd. I iz
22 tablica gađanja Vp je 73...73... 173 metra, a Vd je 159 metara. Tu ću objasniti
23 samo rasturanje trenutno po daljini već koristeći samo Vd.

24

25

26

27

28

29

30

1   Pretpostavimo da je srednji pogodak u centru tega koordinantnog sistema
2 i da je slika rasturanja po daljini, kao što smo već rekli po teoriji plus-minus
3 4 Vd. To je taj 1, 2, 3, 4 plus ve u daljnju stranu i minus 1, 2, 3, i 4 Vd.
4 Rekli smo da je Vd na daljini 40 kilometara 159 metara. To pomeni da je
5 udaljenost od srednjeg pogotka do 1 Vd 159 metara. I u suprotnu stranu, minus Vd
6 od srednjeg pogotka do te linije 1 Vd je isto tako 159 metara. Verovatnoća da
7 ćemo dobiti pogodak u tim granicama 100 plus-minus Vd je 50%. 25% plus i 25%
8 minus.

9   Cela slika rasturanja po daljini jednaka je plus-minus 4 Vd. To pomeni,
10 a 4 Vd je 4x159 metara. Što znači da je to 636 metara. 636 metara. Jednako i u
11 suprotnu stranu u minus od srednjeg pogotka minus 4 Vd predstavlja 636 metara.

12   Znači, u tim granicama od plus tristo trides... od, od 636 do minus
13 tristo... 636 metara je od srednjeg, od srednjeg pogotka je moguće da dobijemo
14 pogodak. To pomeni da je elips... da je osa slike rasturanja po daljini 1.272
15 metra plus-minus 4 Vd. To znači, 8 Vd. I kada to preračunamo u metre, je ta osa,
16 znači ove granice, krajnje granice elipse rasturanja 1.272 metra.

17   Jednako kao što smo izračunali za daljinu se javi rasturanje i po pravcu
18 levo i desno 4, ali sada Vp. Vp je 173 metra iz tablica gađanja. Kot pomeni da
19 je poluosa elipse rasturanja, znači od centra slike rasturanja, od njene desnega
20 ivice 4 Vp, 692 metra. I u levu stran, jer je verovatnoća u levo i u desno
21 jednaka, isto 4 Vp, 692 metra. Kar pomeni, znači znači da je osa slike

22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 rasturanja po smeri, po pravcu jednaka 4, plus-minus 4 Vp, oziroma 8 Vp. Što
2 znači 1.384 metra.

3   Znači da su ose, znači da je, da je, da je poluose slike rasturanja
4 šesto devedeset... šesto... 692x636 metara, oziroma, ose slike rasturanja,
5 znači, ose elipse rasturanja su 1.384x1.272 metra. Ili, recimo na, to bi se
6 lahko mogoče tudi obliku elipse vidjeli. Znači, to je ta elipsa, to je ta
7 elipsa.

8   P: Mogu li Vas prekinuti na trenutak, ispričavam se. Ispričavam se što
9 Vas prekidam, ali prije nego što završite s tim dokumentom, nekoliko puta smo
10 čuli da je u prijevodu rečena brojka od 632, dok mi pak na papiru vidimo da piše
11 636. Možete li nam reći koji je točan broj? Radilo se o ovom prethodnom
12 dokumentu koji ste nam upravo razlagali.

13   O: Vjerojatno 636 metara.

14   P: U redu. Izvolite, nastavite s objašnjenjem.

15   O: Ampak... Odmah. 636 metara je poluosa slike rasturanja.

16   I to je sada praktično to kaj sam prikazal na ovom prvom crtežu, to je
17 ta slika, slika rastu... slika rasturanja, slika rasturanja pogodaka na daljini
18 od 40 kilometara. Znači osa elipse rasturanja po daljini i, i, i elipse
19 rasturanja po...po pravcu. Površina te elipse rasturanja kada se izračuna je
20 jedan cela, nešto manje od 1.4 kvadratna kilometra.

21   G. BLACK: [simultani prijevod] Časni Sude, molim da oba ova dokumenta
22 dobiju broj dokaznog predmeta.

23   SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Ova dva dokumenta ćemo uvrstiti u
24 spis. Molim da im se dodijeli broj.

25

26

27

28

29

30

1 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Hoćemo li im dati dva broja dokaznog
2 predmeta ili jedan?

3 TAJNICA: [simultani prijevod] Jedan, i to će biti 777.

4 G. BLACK: [simultani prijevod]

5 P: Hvala Vam, potpukovniče. Vratit ćemo se tom izračunu kasnije. Molim
6 da ostavite ovdje uključen grafoskop, jer ćemo se za koji trenutak njime
7 poslužiti.

8 Ako pogledate dio koji slijedi u Vašem izvještaju, a to je 6.2.2, tu se
9 govori o rasturanju pogodaka u konkretnom kontekstu napada na Zagreb. Ako
10 pogledate stranicu 80 Vašeg izvještaja, vidite da se tu spominje jedan dokazni
11 predmet, broj 94 u ovom predmetu. I na temelju njega ste Vi zaključili da je
12 vatreni položaj na kojem je bio SRL Orkan M87 bio u Sektoru sjever u selu
13 Slavsko Polje. Moje pitanje je: kad bih Vam pokazao kartu tog područja da li
14 biste mogli pronaći Slavsko Polje?

15 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] A gdje ste Vi to pročitali, molim
16 Vas?

17 G. BLACK: [simultani prijevod] To je prva rečenica u odjeljku 6.2.2.

18 G. BLACK: [simultani prijevod]

19 P: Potpukovniče, da li mislite da biste mogli pronaći Slavsko polje na
20 karti koju bih Vam ja predočio?

21 O: /nečujno/

22 P: Želio bih pokazati svjedoku uvećanu kartu koja nosi ERN broj

23

24

25

26

27

28

29

30

1 06002902. Mislim da to imamo i u elektronskom sistemu, jer ću zamoliti svjedoka
2 da napravi određena mjerenja i lakše će biti da mu onda damo komad papira. I
3 želio bih reći da se radi o stranici 20 atlasa koji je dokazni predmet 23, ali
4 je jednostavno ta stranica uvećana zato što će se koristiti na grafoskopu. Molim
5 da se to dâ svjedoku. Odnosno, možda je najbolje da se stavi na grafoskop.

6 SUTKINJA NOSWORTHY: [simultani prijevod] Imate li koordinate?

7 G. BLACK: [simultani prijevod] Da, svakako, časni Sude.

8 To se nalazi u gornjem dijelu. Koordinate su 3B, blizu mjesta Vrgin
9 Most.

10 P: Potpukovniče, možete li pronaći Slavsko Polje i podcrtati ga, molim
11 Vas. Podcrtajte naziv sela, prije svega.

12 O: [obilježava]

13 P: Sad Vas molim da "X" i brojkom "1" označite mjesto sjeverno od tog
14 sela odakle je 2. i 3. maja 1995. godine ispaljivano iz Orkana. Samo otprilike,
15 molim Vas.

16 O: [obilježava]

17 P: I pored toga "X" stavite broj "1", molim Vas.

18 O: [obilježava]

19 P: Ako pogledate prema sjeveru, vidjet ćete da se tamo nalazi grad
20 Zagreb. Molim Vas da brojku "2" stavite otprilike na centar grada Zagreba.

21 O: [obilježava]

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 P: Ja sam sa sobom ponio ravnalo koje će Vam poslužitelj dodati. Molio
2 bih Vas da nacrtate ravnu crtu koja povezuje ta dva "X". Dakle, točku "1" s
3 točkom "2".

4 O: [obilježava]

5 P: Potpukovniče Poje, vidjet ćete da se u dnu mape nalazi mjerilo. I
6 ustvari je dato u dva smjera. Molim da nam se prikaže sada dno te karte. Je li
7 moguće možda da malo zarotirate kartu kako bismo vidjeli u pravom smjeru - da,
8 poslužitelja molim da to zarotira i da pokaže donji dio karte na trenutak. Ma,
9 mislim da je u redu. Možemo možda i ovako. Da, to je dobro rješenje. Hvala Vam.

10 Dakle vidjet ćete da imamo mjerilo koje je prikazano na 2 načina, jedan
11 je numerički, jedan na 500.000. To ne vrijedi dakako, jer smo mi kartu uvećali.
12 Međutim, postoji grafički prikaz ljestvice, to je nekoliko crta. Da li ta, da li
13 to mjerilo i dalje vrijedi, bez obzira što smo mi kartu u međuvremenu uvećali?

14 O: Da. To mjerilo vrijedi zato jer su se sa povećanjem, sa povećanjem
15 razmjere karte prilikom fotokopiranja, isto se i, razmje...razmjera je i...
16 jednaka razmjera je i fotokopije ta grafično mjerilo /sic/. Tako da se grafično
17 mjerilo može uporabiti i za mjerenje daljine.

18 P: U redu. Koristit ćemo se sada grafičkim mjerilom i ravnalom koje sam
19 Vam dao. I molim Vas da nam otprilike izmjerite crtu koju ste nacrtali između
20 točke "1" i točke "2".

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Mislim da je ravnalo možda malo
2 prešlo iza točke "2", tako da je možda točka "2" negdje malo pomjerena.
3 G. BLACK: [simultani prijevod]
4 P: Potpukovniče, ne znam da li ste čuli što je rekao časni sudac, pa Vas
5 molim da ponovo to izmjerite.
6 G. BLACK: [simultani prijevod] Ali, časni suče, moram Vam reći da ova
7 točka 0 na ravnalu nije na samom vrhu ravnala. Možda je to ono što ste Vi
8 vidjeli?
9 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Hvala Vam.
10 SVJEDOK: Oko 49 kilometara.
11 G. BLACK: [simultani prijevod]
12 P: Možete li, molim Vas, da upišete tu udaljenost pored linije koju ste
13 povukli na karti, odmah pored linije između tačaka "1" i "2"?
14 O: [obilježava]
15 P: Vidio sam da ste unijeli par oznaka prije "49", a time treba da se
16 pokaže da je to približna mjera. Da li je to tačno?
17 O: To je približna mjera zato jer prvo, ne znamo tačno mesto s kojeg se
18 gađalo niti tačno mjesto ki je bil cilj prilikom gađanja. Mi znamo kje su
19 padali, nemamo pa točku za pot centar cilja.
20 P: U Vašem izvještaju -
21 SUTKINJA NOSWORTHY: [simultani prijevod] Gospodine Black, prije nego što
22 nastavite, primijetila sam da postoji razlika u tome kako je upisano na karti
23 koordinata B3 i ono što je u izvještaju u poglavlju 6.2.2. Izvještaj kaže da je
24 to selo Savsko Polje. A mislim da ovo što je u izvještaju nije tačno. Možete li
25
26
27
28
29
30

1 to potvrditi?

2 G. BLACK: [simultani prijevod] Hvala.

3 P: Potpukovniče Poje, da li je tačno ime sela Slavsko Polje ili Savsko
4 Polje?

5 O: Tačno...tačan naziv sela je Slavsko Polje, a ne Savsko. To je, greška
6 je kod pisanja.

7 SUTKINJA NOSWORTHY: [simultani prijevod] Hvala Vam.

8 G. BLACK: [simultani prijevod] Hvala Vam, časni Sude.

9 Zamolio bih da ova karta uz oznake koje je unio svjedok bude uvrštena u
10 spis i da joj se odredi broj.

11 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Ova stranica karte koju je svjedok
12 označio usvaja se u spis. Molim, dajte joj broj.

13 TAJNICA: [simultani prijevod] To će biti dokazni predmet 778.

14 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Hvala.

15 G. BLACK: [simultani prijevod] Hvala, časni Sude.

16 P: Potpukovniče Poje, u svom izvještaju u istom poglavlju 6.2.2. Vi ste
17 procijenili da je udaljenost bila između 47 i 51 kilometar. Da li bi to u grubo
18 odgovaralo mjeri koju ste upravo napravili ovdje u sudnici?

19 O: Jeste. Ako gledamo, kao što sam već, ovaj, rekao pošto ne znamo točne
20 koordinate vatrenog položaja iz kojeg iz... je ispaljeno niti znamo točne
21 koordinate cilja koji se gađao. Nego samo znamo na osnovu dokumenata približno
22 mjesto kje je viđen Orkan. I imamo podatke o mjestu pada projektila, raketa.

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Možemo reći da je daljina približno, daljina gađanja približno oko 49, 50
2 kilometara; daljina gađanja.

3 P: A sada bih Vas zamolio da napravite isti izračun rasturanja pogotka
4 koji ste uradili prethodno, a da sada koristite vrijednost od 49 kilometara. I
5 ja bih želio da mi sa Vama prođemo kroz taj proces. Počecemo sa time što ću
6 zamoliti da se predoči dokaz broj 2275 prema Pravilu 65ter koji je usvojen u
7 spis kao dokazni predmet 776. Zamoliću da nam se to predoči putem elektronskog
8 sistema, a osobito stranica 98 tog dokumenta.

9 SUDAC HOEPFEL: [simultani prijevod] Ovo je samo tekst na B/H/S-u?

10 G. BLACK: [simultani prijevod] Upravo sam to pošao da kažem, časni Sude.
11 Nema prevođa na engleski jer su to samo tablice sa brojevima. Tako da to nismo
12 dali prevoditi.

13 P: Potpukovniče Puje, ako pogledate ovu stranicu, tablica gađanja koja
14 je pred nama, koje vrijednosti bi trebalo da koristimo za V_p i V_d da bi se
15 izračunali rasturanje pogotka, ako uzimamo vrijednost od 49 kilometara?

16 O: Ako uzmemo daljinu gađanja 49 kilometara, onda u prvoj koloni
17 pronađemo tu daljinu 94.000 /sic/ metara. Idemo u desno, u kolonu 11 i 12.
18 Nasprotiv, oziroma na liniji 49.000 metara, učitamo u koloni 11 V_d i vidimo da
19 je V_d na daljini 49 kilometara 243 metra.

20 U koloni 12 pročitamo vrednost V_p , verovatnog odstupanja po smeri i ona
21 je 258 metara, 258 metara. To su nam osnovni parametri na osnovu kojih je moguće
22 izračunati poluose elipse rasturanja. A poluose elipse rasturanja po daljini su
23 $4 \times V_d$, 4×243 .

24

25

26

27

28

29

30

1 P: Molim za pomoć sudskog poslužitelja. Dozvolite da Vas prekinem. Želim
2 da dam svjedoku nekoliko stranica praznoga papira i možda da na nam pokažete na
3 grafoskopu šta radite, kako bismo mi zajedno sa Vama prošli kroz taj postupak.

4 O: Rekli smo, rekli smo da je daljina gađanja 49 kilometara, odnosno
5 49.000 metara. Iz tablica gađanja očitamo vrednosti Vd i Vp. I Vd na toj
6 daljini, znači kolona 11 od 49 kilometara je dvjesto četrdeset... 243 metra. U
7 koloni 12 očitamo vrijednost Vp, 258 metara. Znači, to su osnovni parametri za
8 izračun slike rasturanja.

9 Rekli smo, još jednom ću nacrtat umanjeno - to je koordinatni sistem
10 slike rasturanja sa srednjim pogotkom mesta gdje se seku ili gdje se sekaju te
11 koordinante osi.

12 Po daljini je slika rasturanja plus 4 Vd i u suprotnu stranu minus 4 Vd.
13 Što znači da je poluosa slike rasturanja, znači ta poluosa slike rasturanja
14 $4 \times Vd$, oziroma 4×243 metra, ili to je jednako 972 metra. Znači to je 972 metra.
15 Jednako je i u suprotnu stranu minus 4 Vd, znači 972 metra. To je u bivstvu osa
16 elipse rasturanja po daljini, plus-minus 4 Vd.

17 Jednako važi i za smer za pravac. 1, 2, 3, i 4; 1, 2, 3, 4. $4 Vp - 4 Vp$.
18 Poluosa slike rasturanja po pravcu jednaka je $4 Vp$. To je jednako 4×258 metara.
19 To je jednako četiri... 1.032 metra. Znači to je 1.032 metra. I u toj smjer
20 1.032 metra.

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1   To je znači p..., znači da je cela slika ili os te slike rasturanja su
2 jednake po daljini 2x972 i po pravcu 2x1.032 metara. Znači, to je vrlo, vrlo,
3 vrlo velika slika rasturanja. Znači, samo to je 972x1.032 metra. I moguće je
4 izračunati tu površinu elipse. Ta elipsa pač nekako tako izgleda. Približno -
5 mogoče malo je deformirana jer ni razmer između daljine i smeri pravilan. Ampak
6 je, je elipsa pri kakojoj je rasturanje pogodaka po pravcu veće od slike
7 rasturanja po daljini.

8   P: Hvala Vam na tom objašnjenju. A sada nekoliko pitanja da bismo ovo
9 sve preveli na svakodnevni jezik. Ova elipsa koju ste nacrtali, da li ona
10 predstavlja područje na kojem će doći, vjerovatno, do udara? Odnosno, gdje će
11 pogoci vjerovatno da padnu. Da li je to tačno?

12   O: Da. To je, to je elipsa na kojoj će pasti pogoci.

13   P: A kada se otvara vatra iz Orkana M87 na udaljenost od 49 kilometara,
14 koliko može u lijevo ili u desno da padne pogodak u odnosu na centralnu tačku?

15   O: Pretpostavimo da smo dobili pogodak, odnosno da se raketa otvorila,
16 da se kasetna glava otvorila, na rubu te elipse, verovatnoća je, znači postoji
17 verovatnoća. I ako se sjetimo u ovom prvom dijelu, rekli smo da je površina
18 rasturanja posamične /sic/ kasetne glave. Rekli smo da se... kada se kasetna
19 glava otvori, da se bombice padnu na površinu od 2 hektara. To znači da bo, da
20 možemo očekivati i pad projektila i izvan te elipse, izvan te elipse rasturanja
21 koje sam prikazo. Znači, za to, recimo za to vrednost... katero sam, koju sam
22 označio ovako tamno. Znači, to še je praktično dodatna cona u kojoj je moguće
23 očekivati, očekivati posamične, posamične bombice.

24

25

26

27

28

29

30

1 P: Mislim da razumijem, ali nisam siguran da ste odgovorili na moje
2 pitanje. Možda idete ispred mene. Moje pitanje je bilo sasvim jednostavno. I ja
3 se izvinjavam ako Vam ono tako zvuči, ali ja hoću da ovo shvatim na jednom
4 svakidašnjem jeziku.

5 Na osnovu izračuna koji ste za nas napravili, kada se otvara vatra
6 dometa od 49 kilometara, koliko ulijevo ili udesno u odnosu na centralnu tačku
7 može da bude pogodak rakete?

8 O: Iz izračuna kojeg sam upravio, od srednjeg pogotka moguće je da
9 dobijemo pogodak levo i desno 1.032 metra. I po daljini plus-minus od srednjeg
10 pogotka 972 metra. To znači da možemo pogodak dobiti /nerazgovjetno/ znači, u
11 desno za 1.032 metra i u levo 1.032 metra. Možemo dobiti pogodak po daljini od
12 srednjeg pogotka plus sedamsto... 972 metra i minus 972 metra. Znači, u tu
13 površinu past će svi pogoci.

14 P: Hvala Vam. A objašnjenje koje ste ponudili kada ste nacrtali krug na
15 vanjskom obodu elipse, da li se to odnosi na svaku konkretnu bombicu od njih 288
16 koja svaka imaju bojevu glavu? Da li je to tačno? Molim Vas da to ponovo
17 objasnite, jer sam Vas ja prekinuo.

18 O: Pretpostavimo da priš... da je došlo do otvaranje kasetne glave baš
19 na tom rubu elipse rasturanja, to znači - a rekli smo da je slika i površina na
20 koju padaju bombice 2 hektara. To znači da je još uvijek moguće da deo pogodaka,
21 znači deo bombica padne izvan te slike rasturanja koju sam tu označio. Znači,
22 jedan deo, ne znam, verovatno vrlo, imajući u vidu sliku rasturanja, vrlo je
23 mali deo. To je moguće recimo da je 100 metara, ampak moguće je da padne deo
24 bombica i izvan tog pojasa koji označava, označava sliku rasturanja.

25 P: Hvala Vam za to objašnjenje.

26 G. BLACK: [simultani prijevod] Molim Vas, časni Sude, da se odredi broj

27

28

29

30

1 i da se dokaz usvoji u spis. I to ovaj papir na kojem je prikazan račun.

2 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Ovaj crtež se usvaja u spis. Molim da
3 mu se odredi broj.

4 TAJNICA: [simultani prijevod] To će biti dokazni predmet 779.

5 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Hvala Vam.

6 G. BLACK: [simultani prijevod]

7 P: Potpukovniče Poje, da li se ista ova vježba, odnosno isti ovaj račun
8 u principu može ponoviti za bilo koju udaljenost, bez obzira o tome da li se
9 radi o 47, 49.5 ili bilo kojeg kilometara ili bilo kojoj drugoj udaljenosti sa
10 koje su se ispaljivale rakete 2. i 3. maja 1995. godine?

11 O: Kada znamo daljinu gađanja možemo u tablicama gađanja pročitati
12 vrijednost Vd i Vp. A kao što smo vidjeli iz izračuna prvog, pa i tog drugog,
13 moguće je za svaku daljinu izračunati sliku rasturanja pogodaka.

14 P: Hvala Vam. Sada ćemo se udaljiti od ove konkretne teme rasturanja
15 pogotka. Zamoliću Vas da pogledate poglavlje 5 Vašeg izvještaja koje se bavi
16 korištenjem artiljerije u naseljenim područjima.

17 G. BLACK: [simultani prijevod] Časni Sude, to je na strani 60, u
18 verziji na engleskom jeziku.

19 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Hvala Vam.

20 G. BLACK: [simultani prijevod]

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 P: Jeste li našli tu stranicu, potpukovniče?

2 O: /prijevod engleskog transkripta: "Jesam."/

3 P: A u verziji na B/H/S-u, to se poglavlje nalazi na stranici 71. Da li
4 je to tačno?

5 O: /prijevod engleskog transkripta: "Da."/

6 P: Koja razmatranja određuju da li će se ili ne i kako bi se mogla
7 koristiti artiljerija u naseljenim područjima? Odnosno, protiv naseljenih
8 područja? Koje se stvari moraju uzeti u obzir?

9 O: U tom poglavlju ja sam prvo po...pokušao da iznesem upotrebu
10 artiljerije na civilnom području, koristeći se, pre svega, borbenim pravilom
11 artiljerije. /nerazgovjetno/ između ostalog je, su zapisane tudi upotreba
12 artiljerije u naseljenom mjestu. Veliko, veliki broj činilaca utiče na upotrebu
13 artiljerije u napadu na naseljeno mesto. Veličina grada u svakom primjeru da
14 utiče na upotrebu. Grad predstavlja i cilj u kojem je otežano otkrivanje
15 ciljeva. Vrlo težak je manevar vatre. Zato jer postoje ogromno zgrada,
16 različitih zgrada, visokih, niskih... znači da je preglednost relativno vrlo,
17 vrlo slaba. Otežan izbor vatrenih položaja. Mogućnost veza je slabša, itd., itd.
18 Zat... zbog toga se pri napadu na naseljeno mjesto najčešće koristi neposredno
19 gađanje na otkrivene ciljeve. Jer je takva vatra daleko učinkoviteša, a i
20 preciznija. Svako neposredno gađanje je dosta preciznije od posrednog gađanja;
21 posebno ako se ono izvodi na velikim daljinama.

22 P: Ovdje ću Vas zaustaviti i postaviti pitanje o ovom posljednjem
23 odgovoru koji ste dali. Koja je preciznija vatra? Direktna ili indirektna?

24 O: U svakom primjeru neposredno gađanje je dosta preciznije, tačnije
25 nego je to posredno. Zbog čega? Zato pri kod neposrednog gađanja se mesto cilja

26

27

28

29

30

1 načelno vidi sa mesta oruđa. In se može utic... neposredno uticati na samo
2 izvođenje gađanja. Kod posredno gađanja cilj se sa mesta oruđa ne vidi, nego se
3 nišani na neku pomoćnu točku, piket, kolimator... ali, neku udaljenu točku. A
4 rezultati gađanja se osmatraju sa osmatračnica ili se i ne osmatraju.

5 I to je nekakva bivstvena, bitna razlika između posrednog i neposrednog
6 gađanja. Znači, neposredno gađanje iz mesta oruđa: vidim cilj, nišanim na cilj
7 in ostvarujem vatru po cilju. Pri posrednom gađanju, na osnovu elemenata nišanim
8 na neku pomoćnu točku, tačku, a rezultate gađanja osmatram sa osmatračnice, a
9 moguće je, pravilo gađanja tkao i predviđa, da se i ne osmatra.

10 P: Kakva vrsta gađanja, kakva vrsta vatre se koristila 2. i 3. maja
11 1995.? Da li je to bilo direktno gađanje ili indirektno gađanje iz Orkana M87?

12 O: 2. i 3. maja 1995. godine koristilo se posredno gađanje.

13 P: Ranije ste govorili o artiljerijskim napadima oko naseljenih
14 područja. U tom slučaju koja vatra se radije koristi općenito, direktna ili
15 indirektna, odnosno neposredna ili posredna?

16 O: Če se veda, znači čim je moguće pri napadu na naseljeno mjesto
17 koriste neposredno gađanje.

18 P: Kada se donosi odluka o tome da li će se koristiti artiljerija na
19 naseljeno područje, da li izbor oružja ili vrste oružja ima uticaj na donošenje
20 odluke? Da li je to odluka koju treba uzeti u obzir?

21 O: Prilikom izbora oruđa za gađanje i prilikom izbora vrsta gađanja, u
22 svakom primjeru vodi se računa da se uzima ono oruđe koje u datim uslovima ima
23 najmanje rasturanja. Znači, koje je najpreciznije. To znači da bi pri napadu na
24 grad se koristile, recimo, najčešće, ako je to moguće, neposredno gađanje i

25

26

27

28

29

30

1 takšna oruđa koja pač neposredno gađaju; imaju tu mogućnost. Jer, preciznija
2 oruđa, manje je rasturanje pogodaka, manja je mogućnost da pogoci padaju i izvan
3 konkretnog cilja koji se gađa.

4 P: U poglavlju 5.2 u 2. pasusu - to je stranica 61 u verziji na
5 engleskom jeziku - Vi kažete da su višecjevni bacači raketa općenito nepodobni
6 za gađanje po metama u naseljenim područjima. Zašto je to slučaj?

7 O: Rasturanje pogodaka i gađanje višecjevnim bacačima raketa, ne samo
8 Orkanima nego i drugima, karakteriše velika slika rasturanja pogodaka. Kroz dva
9 primjera mi smo vidjeli kolika je ta slika rasturanja s tim da... na tim
10 daljinama 40, 49 kilometara. To znači da postoji velika vjerovatnoća da del
11 pogodaka pade i izvan cilja. Ja sam barem jednom godišnje u vojnoj akademiji
12 izvodil gađanje iz višecjevnog bacača raketa za slušaoce vojne akademije, za
13 pitomce vojne akademije kao pokazno gađanje. Tamo sam se mogao i uvjerit, znači
14 ne samo po tablicama na osnovu izračuna, i praktično da je ta slika rasturanja
15 vrlo velika. Iz tog razloga, znači zbog velike slike rasturanja i mogućnosti
16 pogodaka izvan samega cilja se višecjevni bacač ne upotrebljava, ne upotrebljava za
17 gađanje u naseljenom mjestu. Inače morate voditi računa pri opotrebi višecjevnog
18 bacača raketa na conu važnosti, sigurnosti, da ne bi došlo do djelovanja po
19 /nerazgovjetno/ po svojim silama baš zbog velikog, velike slike rasturanja.

20 Znači, osnovni razlog zbog kojeg se u naseljenom mjestu ne upotrebljava
21 višecjevni bacač rakete je baš povećano rasturanje pogodaka.

22 P: Potpukovniče Poje, na osnovu svih informacija koje ste nam danas
23
24
25
26
27
28
29
30

1 izložili, na osnovu Vašeg vojnoga iskustva i stručnog znanja u oblasti
2 artiljerije, da li imate neko mišljenje o primjerenosti gađanja ili upotrebe,
3 otvaranja vatre iz Orkana M87 po Zagrebu 2. i 3. maja 1995. godine?

4 O: Ja bih ovako reko, iako su postojali vojni ciljevi u Zagrebu, iako je
5 bila njihova namjera djelovati po njima, mislim da se nije trebalo odlučivat o
6 temu da se djeluje po takvim ciljevima. Razlog sam ve malo prije rekao. Prilikom
7 odlučivanja o djelovanju Orkana po gradu Zagrebu, po naseljenom mestu, relativno
8 gusto naseljenom mjestu baš u vreme kada, ja sam reko, se normalno živjelo u
9 Zagrebu moglo se očekivat iako se djelovalo, znači, i ako se djelovalo po vojnom
10 cilju, ne bi se trebalo djelovat po Zagrebu.

11 P: Još jedno pitanje prije nego što napravimo sljedeću pauzu. Možda je
12 ono očigledno, ali hoću da Vi to kažete jasno. U čemu je bio rizik? Zašto je to
13 bilo neprimjereno? U čemu je bila opasnost gađanja iz Orkana u tom konkretnom
14 slučaju po centru Zagreba?

15 O: Kao što sam že rekao, ako je cilj bio vojni objekat u kateri ne bi se
16 djelovalo, zbog veličine slike rasturanja to gađanje ni bilo primereno. Jer se
17 na podlogi, tako kot sam sada jaz izračunao, tako je mogo svaki izračunat kolika
18 će biti slika rasturanja i doći do zaključka da će, da će ta površina na koju će
19 pasti rakete biti vrlo velika. I postoji vrlo velika mogućnost da pade izvan
20 vojnog cilja i da se djeluje po stanovništvu, oziroma, po civilnim objektima
21 grada Zagreba.

22 G. BLACK: [simultani prijevod] Časni Sude, možda je ovo pravi trenutak
23 da napravimo pauzu?

24

25

26

27

28

29

30

1 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Hvala, gospodine Black. Napraviti ćemo
2 pauzu i nastavljamo sa radom u pola jedan.

3 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prijevod] Molim, ustanite.

4 ... Početak pauze u 12.02h

5 ... Sjednica nastavljena u 12.29h

6 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prijevod] Ustanite, molim. Izvolite sjesti.

7 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Izvolite, gospodine Black.

8 G. BLACK: [simultani prijevod] Hvala.

9 P: Potpukovniče Poje, zamolio bih Vas da pogledate odjeljak 6.1 Vašeg
10 izvještaja.

11 G. BLACK: [simultani prijevod] Časni Sude, ovo počinje u verziji na
12 engleskom jeziku na dnu stranice 61 i nastavlja se na stranici 62.

13 P: Ja mislim da je to stranica 73 u verziji na B/H/S-u. U ovom dijelu
14 Vašeg izvještaja pozivate se na niz dokumenata. Ja bih Vam ih sada želio
15 pokazati. Prvi je 1887 sa popisa 65ter. Molim da to vidimo na našim ekranima.

16 Potpukovniče, prepoznajete li ovaj dokument?

17 O: Da. To je dokument koji sam koristio pri pisanju izvještaja.

18 P: Vi ste ustvari dijelove tog izvještaja prenijeli u svom izvještaju.
19 Je li tako?

20 O: Da. Onaj deo koji se odnosi na višecjevni raketni bacač Orkan sam
21 prenesel u svom izvještaju.

22 P: Molim da pogledamo stranicu 13 - to je u verziji na B/H/S-u - to je
23 broj 13 kada je riječ o našem redoslijedu premda će u gornjem desnom uglu
24 stranice pojaviti broj 12. No, to je stranica 13 na engleskom.

25 Gospodine Poje, pogledajte dio 5.8 i ispod njega broj 2. Molim da se
26
27
28
29
30

1 spustimo dolje. Dakle tu smo. Ne morate ništa čitati naglas, ali je li to dio
2 dokumenata na koji ste se Vi oslanjali prilikom pisanja Vašeg izvještaja?

3 O: Jesam. Taj deo sam praktično prepisao iz tog materijala.

4 P: A što nam ovo govori o rukovođenju i komandovanju Orkanom M87?

5 O: To nam govori da je Orkan - ovdje piše: "AG VBR" - u sastavu isto
6 Glavnog štaba.

7 P: Kako bi bilo jasno, kojih oružanih snaga? Radi se o Glavnom štabu
8 kojih oružanih snaga?

9 O: Govori se o, o...o vrhovnom, o Glavnom, Glavnom štabu srpske vojske
10 Krajine.

11 G. BLACK: [simultani prijevod] Časni Sude, molim da se ovom dokumentu
12 dodijeli broj dokaznog predmeta.

13 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Uvrstit će se u spis. Molim broj
14 dokaznog predmeta.

15 TAJNICA: [simultani prijevod] Da, časni Sude. Dokazni broj je 780.

16 SUDAC MOLOTO: /prijevod engleskog transkripta: "Hvala."/

17 G. BLACK: [simultani prijevod] Sljedeći dokument je 1888 po Pravilu
18 65ter. Molim da nam se to prikaže na ekranu. I molim da pogledamo stranicu 11 u
19 verziji na engleskom jeziku, dakako. Na B/H/S-u je to stranica 6. Premda u vrhu
20 stoji broj 4. Objašnjenje za to, časni Sude, je što neki od tih dokaznih
21 predmeta po Pravilu 65ter imaju neke tablice koje se onda ne podudaraju, i zato
22 se ustvari ne podudaraju brojevi stranica.

23

24

25

26

27

28

29

30

1 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] A na engleskom je to koja stranica?

2 Broj 6?

3 G. BLACK: [simultani prijevod] Ne. Stranica 11.

4 P: Potpukovniče Poje, prepoznajete li ovaj dokument?

5 O: Poznam. Prepoznajem taj dokumenat.

6 P: Je li riječ o dokumentu na koji se Vi dalje pozivate u Vašem
7 izvještaju?

8 O: Da.

9 P: Molim da se spustimo na dno stranice na B/H/S-u. Idite još dalje sve
10 do točke 4. I zatim... točka 2 iz točke 4.

11 Ne trebate čitati, dakako, naglas, potpukovniče, već nam samo objasnite
12 što dokument prikazuje kada je riječ o rukovođenju i komandovanju Orkanom.

13 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Ispričavam se. To je dakle točka 4,
14 podtočka 2. Je li to doista na stranici broj 11?

15 G. BLACK: [simultani prijevod] Dopustite da provjerim. Da. Mislim da se
16 nalazi u samom vrhu stranice. Na stranici 11 se ne vidi, ne piše točka 4, ali je
17 to nastavak tog dijela na engleskom.

18 P: Potpukovniče, što nam ovaj dokument pokazuje kada je riječ o
19 rukovođenju i komandovanju Orkanom?

20 O: Ova točka nam govori da se jedinica Orkan nalazi u sastavu 7.
21 mješovitog artiljerijskog puka, a da njegovu upotrebu isključivo odobrava
22 komandant Glavnog štaba SVK.

23 G. BLACK: [simultani prijevod] Molim da se i ovaj dokument uvrsti u spis
24 i da mu se dodijeli broj.

25

26

27

28

29

30

1 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] U redu. Molim da mu se dâ broj
2 dokaznog predmeta.

3 TAJNICA: [simultani prijevod] Bit će to broj 781.

4 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Hvala Vam. Gospodine Black,
5 nastavite.

6 G. BLACK: [simultani prijevod] Posljednji dokument koji ćemo gledati je
7 dokazni predmet 92. Molim da ga dobijemo na ekranu. Radi se o 1. stranici, kako
8 na engleskom tako i na B/H/S-u.

9 P: Potpukovniče Poje, prepoznajete li dokument koji se sada nalazi pred
10 Vama?

11 O: Da, prepoznajem taj dokument.

12 P: Prije nego što se spustimo na dno stranice, možete li samo pročitati
13 koji datum ovaj dokument nosi?

14 O: 01.05.1995.

15 P: Hvala Vam. Ako pogledate paragraf 1, što nam ovaj dokument govori u
16 vezi sa rukovođenjem i komandovanjem Orkana M87?

17 O: Pod /nerazgovjetno/... pod...pod brojem 1 tog naređenja govori se da
18 odele...odelenje Orkana sa odelenjem vojne policije in odelenje S1 iz 7. korpusa
19 mora biti u gotovosti za upotrebu po naređenju. Potpisan, ozeroma kot tu piše:
20 "mom naređenju".

21 P: Molim da pogledamo dno stranice kako biste nam rekli tko je izdao ovo
22 naređenje.

23 O: To naređenje je potpisao komandant general potpukovnik Čeleketić.

24 P: Znete li na kojem je položaju bio general potpukovnik Čeleketić u
25
26
27
28
29
30

1 maju 1995.?

2 O: Ja mislim da je bio načelnik Glavnog štaba SVK.

3 P: Hvala Vam. To je sve što nam je potrebno u vezi s ovim dokumentom.

4 Ovaj dokument je već u spisu. Časni Sude, ne trebamo mu davati broj.

5 Potpukovniče Poje, na osnovu ovih dokumenata koje smo upravo pogledali i
6 kao na osnovu Vašeg vojnog iskustva i stručnosti na polju artiljerije, do kakvog
7 ste zaključka došli u vezi s time tko je rukovodio i komandovao Orkanima M87 SVK
8 kada su gađali Zagreb 2. i 3. maja 1995.?

9 O: U svim tim dokumentima koje smo sada spomenuli, govori se da odelenje
10 Orkan isključivo upotrebi po naređenju Glavnog štaba.

11 P: Da li se pozivaju na nekog konkretno iz Glavnog štaba ili samo govore
12 općenito o Glavnom štabu?

13 O: Uglavnom se govori da upotrebu Orkana, odelenje Orkana i zadatke za
14 Orkan izdaje komandant Glavnog štaba ili pukovnik Đilas.

15 P: Zna li na kojem je položaju bio pukovnik Đilas? U redu je i ako ne
16 znate, ali recite ako znate.

17 O: Ja ne znam.

18 P: Potpukovniče Poje, Vi ste služili u vojsci više od 30 godina,
19 specijalizirali ste se za pitanja artiljerije, a u jednom trenutku, čak mi se
20 čini, imali ste pod svojom komandom neke artiljerijske jedinice. Po Vašem
21 mišljenju, ljudi koji su naložili da se 2. i 3. maja 1995. koristi Orkan M87,
22 jesu li ti isti ljudi koji su to naredili, da li su bili svjesni ili trebali

23

24

25

26

27

28

29

30

1 biti svjesni rizika koji bi to imalo za civile, a o čemu ste Vi već govorili
2 ranije?

3 O: Moramo pretpostaviti da vjerovatno svi i ne znaju posljedice
4 djelovanja Orkana. Pa čak i oni koji su se moguće odluči...odlučivali o upotrebi
5 tog Orkana. Mislim pa da su se ti ljudi, znači koji su se odlučivali za
6 upotrebu, iako ne znaju posljedice djelovanja Orkana, da su se morali raspitati.
7 U Glavnom štabu sigurno postoji odsek, odeljek, odeljenje, ali pa neki drugi
8 organ u artiljeriji kateri je stručan i koji je mogao reći što će se dogoditi
9 ako će se vojno djelovati s Orkanom po... recimo po Zagrebu. Još bih rekao,
10 znači, ni pa neku obveznost da moraš čisto sve da znaš, ampak to što ne znaš
11 obi...obično pitaš onoga tko to zna, prije donošenja konačne, konačne odluke.

12 P: I da li se komandanti prije donošenja takvih odluka doista i
13 informiraju o tim pitanjima? Je li to nešto što se smatra uobičajenom redovnom
14 vojnom praksom?

15 O: Načelno da. Komandantu se pred...predlažu upotreba jedinica. Između
16 ostalih, tudi upotreba jedinica artiljerije. A isto tako, komandantu se mora
17 predstaviti i posljedice djelovanja oruđa. Te neke uobičajeno sem ako je stvarno
18 da... takšna situacija da nema vremena, da ni, ne postoji organ koje... od
19 kojega ne možete informaciju. Ja mislim pa da u ovom slučaju takav primjer nije.

20 P: Hvala Vam lijepa. Ovime završavam svoje glavno ispitivanje.

21 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Hvala Vam, gospodine Black.

22 Gospodine Milovančeviću.

23 G. MILOVANČEVIĆ: Hvala, časni Sude.

24

25

26

27

28

29

30

1 Unakrsno ispituje g. Milovančević:

2 P: Dobar dan, gospodine Poje. Ja sam, gospodine potpukovniče, Predrag
3 Milovančević. Branilac sam optuženog Milana Martića. Sada ćemo preći na Vaše
4 unakrsno ispitivanje. Vi ste već bili u ovakvoj situaciji. Mislim da razumete o
5 čemu se radi. Moliću Vas da radi prevodilačke službe pravimo pauze između mojih
6 pitanja i Vaših odgovora. To važi i za Vas i za mene, kako bi prevodilačka
7 služba mogla da radi svoj posao. Hvala Vam unapred.

8 Iz Vaših ličnih podataka, gospodine potpukovniče, vidim da ste završili
9 vojnu akademiju 1971. godine; vojnu akademiju, to je akadem... vojna akademija
10 kopnene vojske u Beogradu. Da li sam u pravu?

11 O: Da.

12 P: Takođe, iz ličnih podataka vidim da ste od 1971. do 1975. bili
13 komandir minobacačke baterije. Koji ste čin tada imali?

14 O: Potporučnik i poručnik.

15 P: Hvala. Od 1975. do 1978. godine stoji u Vašim podacima da ste bili
16 komandir protivoklopne baterije topova 100mm. Koji ste tada čin imali?

17 O: Mislim na kraju, kad sam odlazil, kapetan.

18 P: U vezi sa ovom protivoklopnom baterijom topova, možete li nam reći
19 šta je to baterija topova?

20 O: Baterija topova je jedinica koja u svom sastavu, između ostalog
21 /nerazgovjetno/ ima šest protuoklopnih topova 100mm T12.

22 P: Hvala. Od 1978. od 1991. godine navodite da ste bili predavač u
23 artiljerijskom školskom centru u Zadru. Pretpostavljam da je to artiljerijski

24

25

26

27

28

29

30

1 školski centar JNA?

2 O: Da.

3 P: Tamo ste predavali teoriju gađanja i artiljerijska pravila gađanja. I
4 to godinu dana u školi za rezervne oficire, dve godine pitomcima vojne akademije
5 i dve godine na kursu za komandanta artiljerijskih diviziona. Pa me interesuje,
6 na kraju ovog perioda te 1991. godine, koji ste čin imali?

7 O: Tu bih Vas ispravio, 10 godina sam predavao u vojnoj akademiji. A dve
8 godine na kursu komandanata diviziona. Kada sam odlazio iz vojske imao sam čin
9 potpukovnika.

10 P: Čin potpukovnika JNA?

11 O: Da.

12 P: Hvala. Vidim iz Vaših ličnih podataka da ste 1984. godine diplomirali
13 na komandno-štabnoj akademiji u Beogradu kao vanredni slušalac 4. klase. To je
14 visoka vojna škola u rangu većem od vojne akademije koju ste prethodno završili.
15 Je li tako?

16 O: Da. Tako je.

17 P: Kada ste nakon avgusta 1991. godine napustili JNA na sopstveni
18 zahtev, zaposlili ste se u centru vojnih škola gde ste predavali vojnu
19 topografiju, artiljerijska pravila gađanja i topografsko-geodetsko obezbjeđenje
20 artiljerijskih jedinica. I sada ste načelnik odeljenja artiljerije u centru za
21 doktrinu i razvoj. Dokle ćete još biti potpukovnik, gospodine Poje?

22 O: To morate pitat nekog drugog, a ne mene.

23 P: Dugo ste godina već potpukovnik? To hoću da konstatujem. Je l' to
24
25
26
27
28
29
30

1 tačno? Od 1991. do danas.

2 O: Tačno je. Da.

3 P: Hvala Vam. U ovom dugom radnom veku kao artiljerac navodite da ste
4 ispalili na vojnim i sličnim gađanjima, ma koje vrste ona bila, oko 15.000
5 artiljerijskih projektila. Po kalibru vidim da je najveći kalibar 155mm. To
6 znači, iz Orkana niste delovali?

7 O: Ne.

8 P: Ovaj odgovor, da li dobro zaključujem, može da znači da u pogledu
9 njegove praktične upotrebe i njegovih praktičnih dejstava nemate nikakvog
10 iskustva?

11 O: U artiljerijskom školskom centru niti jednom nismo gađali sa Orkanom.

12 P: Hvala Vam, gospodine potpukovniče. Vi ste po vojnom obrazovanju i po
13 toj školskoj spremi koju ste vezali konkretno za službu u jednom rodu vojske, u
14 artiljeriji visoko obrazovani oficir. U vezi sa tim postaviću Vam neka pitanja
15 koja se tiču samog postojanja artiljerije, njenih vrsta, načina delovanja,
16 upotrebe. Dakle, preći ćemo jednu temu koju tužilac u dosadašnjem ispitivanju
17 nije obradio.

18 Kada govorite na, u poglavlju 3: "Tehnički aspekti artiljerije", o
19 artiljerijskoj vatrenoj podršci Vi kažete da ona predstavlja dejstvo artiljerije
20 po neprijateljskim snagama radi podržavanja dejstva sopstvenih snaga u borbi i
21 da se ta dejstva ispoljavaju u vidu neposredne i opšte vatrene podrške. Da li
22 ste pronašli -

23 SUTKINJA NOSWORTHY: [simultani prijevod] Gospodine Milovančeviću, možete
24 li nam samo reći na kojoj ste stranici kako bismo mogli pratiti Vaše unakrsno
25 ispitivanje?

26 G. MILOVANČEVIĆ: Hvala, časni Sude. To je sam početak nalaza. Na B/H/S-u
27 to je strana 7, posle ličnih podataka gospodina Poja, ispod tačke 2 -

28

29

30

1 kvalifikacije njegove kao stručnjaka za artiljeriju nalazi se poglavlje
2 "Tehnički aspekti artiljerije". Tu se sad nalazimo, časni Sude. Dakle ako
3 artiljerija kao rod -

4   PREVODITELJ: /nedostaje simultani prijevod/

5   SUTKINJA NOSWORTHY: /prijevod engleskog transkripta: "Hvala."/

6   G. MILOVANČEVIĆ: Hvala Vama, časni Sude.

7   P: Ako artiljerija, gospodine Poje, kao rod pruža podršku sopstvenim
8 snagama u borbi, bilo da je ta podrška neposredna ili opšta vatrena podrška, da
9 najpre raščistimo jedno pitanje: da li je delovanje Orkana za Vas predstavljalo
10 vatrenu podršku sopstvenim snagama, snagama Vojske Republike Srpske Krajine?

11   O: Vjerojatno jeste.

12   P: Imali ste ruku na ustima -

13   O: Jeste. Jeste. Ja.

14   P: Odgovor je bio "jeste"?

15   O: Jeste.

16   P: Hvala Vam. Kada objašnjavate dejstvo artiljerije i kažete da to
17 dejstvo može biti neposredna vatrena podrška. Navodite da ona predstavlja
18 dejstvo iz sastava jedinica koje neposredno borbeno deluju, za razliku od opšte
19 artiljerijske podrške koja deluje tako što pruža podršku koja ima opšti uticaj
20 na dejstva jedinica koje podržava.

21   Da li se ova podrška koju je pružao Orkan može smatrati ovim, ovom
22 opštom artiljerijskom podrškom?

23   O: Da.

24   P: Dakle, to je bio, bila podrška, da li dobro zaključujem, koji ima
25 opšti uticaj na dejstva jedinica Vojske Republike Srpske Krajine?

26   O: Jeste. Tako je.

27   P: Hvala Vam. Pošto smo kod ovih vrsta artiljerijskog dejstva i vrsta
28
29
30

1 artiljerijske podrške pomenuli dejstvo raketnog sistema Orkan, Vi pre ovog
2 sledećeg poglavlja 3.2, u poslednjem pasusu ove glave kažete da uz snage
3 artiljerijske vatrene podrške ulaze i odgovarajuće raketne grupe. A onda dalje
4 objašnjavate da tu spadaju i baterije i divizioni višecevni raketni lansera.

5 Dakle, da li to znači da i ovaj Orkan kao višecevni bacač raketa spada u
6 snage za artiljerijsku vatrenu podršku, i to za opštu vatrenu podršku?

7 O: Da. /nerazgovjetno/

8 P: U vezi sa ovim što smo do sada obradili, nameće se kao logično
9 pitanje ovo koje ste Vi prikazali u Vašem nalazu, gospodine potpukovniče, to je
10 podela artiljerije. I Vi kažete da je ona rod vojske sa velikom vatrenom moći.

11 I na sledećoj strani, ovoj strani koja znači ima u poglavlju 3.2, kažete
12 da se prema balističkim osobinama, artiljerija deli na klasičnu artiljeriju i na
13 raketnu artiljeriju. To je na sredini sljedeće strane.

14 U vezi sa ovom podelom, gospodine potpukovniče, da li je tačno dakle da
15 u klasičnu artiljeriju spadaju topovi, haubi... topovi, haubice, topovi haubice
16 i minobacači, a višecevni bacači raketa u takozvanu raketnu artiljeriju? To je
17 podela o kojoj Vi govorite, je li tako?

18 O: Da. Tako sam zapisao. Ja.

19 P: Kada u nastavku govorite o kalibru artiljerije, Vi pravite podelu
20 artiljerije i prema kalibru, Vi kažete da se artiljerija, dakle klasična
21 artiljerija deli na artiljeriju malog, srednjeg i velikog kalibra. A prema
22 dometu da se artiljerija deli na klasičnu artiljeriju i na raketnu artiljeriju.

23

24

25

26

27

28

29

30

1 U vezi sa tim, interesuje me ovaj podatak koji se odnosi na domet raketne
2 artiljerije. Dakle, višecevni bacač raketa spada po ovoj podeli u takozvanu
3 raketnu artiljeriju. I Vi kažete da se ti višecevni bacači dele na 3 grupe: na
4 bacače malog dometa, srednjeg dometa i velikog dometa. U koju grupu spada Orkan?

5 O: Realno bi spadao u raketnu grupu za podršku malog dometa. Iako je
6 njen /sic/ domet nešto iznad 50 kilometara. Tako da je to nešto na granici
7 između rakete, onaj, rakete malog i srednjeg dometa.

8 P: Da bi ovaj Vaš odgovor bio jasan, Vi kad govorite o dometu
9 artiljerije, u segmentu "Domet raketne artiljerije" kažete mali domet imaju svi
10 višecevni bacači koji imaju domet do 50 kilometara, srednji domet oni koji imaju
11 od 50 do 200, a veliki oni preko 200. Prema tome, Orkan spada u ova sredstva -

12 O: Srednja.

13 P: - malog dometa ili na granici malog i srednjeg -

14 O: Malog i srednjega. Malog i srednjega dometa.

15 P: Hvala.

16 PREVODITELJICA: Molimo govornike da se ne preklapaju.

17 SUDAC HOEPFEL: [simultani prijevod] Molim Vas da usporite, s obzirom da
18 mi se čini da se brojevi prevedeni ne podudaraju s onima u izvještaju vještaka
19 gdje se kaže da je kratki domet do 50 kilometara, srednji domet od 50 do 200, a
20 veliki domet preko 200 kilometara.

21 G. MILOVANČEVIĆ:

22 P: Gospodine Poje, ja sam upozorio Vas, a sam žurim. Pa moraćemo malo da
23 vodimo računa o brzini govora. Prvo ću to ja učiniti.

24 Hvala Vam, časni Sude.

25 Dakle, da ne bi bilo zabune u transkriptu. Dakle, raketni višecevni
26 bacači raketa do 50 kilometara su bacači malog dometa, je li tako?

27 O: Da.

28

29

30

1 P: Oni višecevni bacači raketa dometa od 50 do 200 spadaju u bacače
2 srednjeg dometa. Je li tako?

3 O: Da.

4 P: A treća grupa su oni velikog dometa preko 200 kilometara. Je li tako?

5 O: Da. Pri čemu bih, ako je moguće upozorio to se ne govori samo o
6 višecevnim bacačima raketa, govori se o raketama zemlja-zemlja isto tako, ne.
7 Uopšte o raketnim sistemima od koji... od kojih je između ostalih tudi višecevni
8 raketni bacač.

9 P: U okviru ovog poglavlja 3.2 u kojem govorite o podeli artiljerije,
10 ispod ovog teksta i ovih podataka o dometu artiljerije, nalazi se jedno
11 poglavlje pod nazivom "Klasična artiljerija". Pa Vi tu pravite razliku između
12 topova, haubica i topova haubica, koji spadaju u jednu klasičnu artiljeriju, za
13 razliku od raketne artiljerije kada govorite o toj raketnoj artiljeriji, opet
14 mislite konkretno i na ovaj višecevni bacač raketa Orkan. I on spada u tu
15 takozvanu raketnu artiljeriju, je li tako, gospodine?

16 O: Da. Ja sam u tom poglavlju, ja sam govorio o raketnoj artiljeriji pri
17 čemu sam se zadržao na protivoklopnoj raketnoj artiljeriji i na višecevnim
18 bacačima raketa. Dokler pa s...sisteme raketa zemlja-zemlja nisam ovdje
19 posebno...posebno, ovaj, obradio.

20 P: Kada u poslednjem pasusu, pre ovog, pre sledeće tačke "Pojam i vrste
21 gađanja", kada kažete da višecevni bacači raketa mogu biti oruđa koje ispaljuju
22 projektila sa šina ili iz cevi, Vi pravite razliku između dve vrste tih
23 višecevnih bacača raketa. Je li tako?

24 O: Da. Kjer to je tako i po literaturi.

25

26

27

28

29

30

1 P: Kad smo već tu, višecjevni bacač raketa Orkan jeste višecjevni bacač
2 cevnog tipa. Da li je to tačno?

3 O: Jeste.

4 P: On ima 12 cevi?

5 O: 12 cevi.

6 P: Možda bi bilo interesantno, gospodine potpukovniče, da dođemo do
7 odgovora na pitanje kakva je prednost višecjevnog bacača raketa u odnosu na
8 klasičnu artiljeriju? Zašto je on napravljen? Šta se njime postiže? Koliko, na
9 primer, višecjevni bacač raketa zamenjuje klasičnih topova istog kalibra? Na to
10 je upravljeno moje pitanje.

11 O: Ako uzmemo, evo samo Orkan sistem koji ima 12 cevi, što znači da on
12 zamenjuje - govorimo o jednom lanseru od 12 cevi, da eden takav sistem recimo
13 može da zameni 12 klasičnih oruđa; to je 12 cevi. Recimo, to su 2 baterije.

14 P: Hoćete da kažete da zamenjuje istovremeno dejstvo 12 topova istog
15 kalibra?

16 O: Da.

17 SUTKINJA NOSWORTHY: [simultani prijevod] Da li bi svedok mogao da
18 odgovori i da kaže zašto je dizajniran višecjevni bacač raketa? To je bilo
19 pitanje koje je postavio branilac, ali mislim da on nije primjereno odgovorio na
20 to pitanje.

21 G. MILOVANČEVIĆ:

22 P: Gospodine potpukovniče, dakle čuli ste pitanje časnog sudije
23 Nosworthy. Pitanje je bilo da li je, zašto je uopšte napravljen višecjevni bacač
24 raketa. U vezi... molim da na to pitanje konkretno odgovorite i da pri tome se
25 izjasnite od kada postoji takvo oruđe? Da li je to novo? Da li je Orkan prvo
26 oruđe takve vrste? I zašto je napravljen? Mislim da ste deo odgovora i dali.

27

28

29

30

1 O: Višecevni bacači raketa namenjeni su za podršku jedinica, prije svega
2 zbog velike efikasnosti djelovanja. Jugoslavenska armija je i prije Orkana imala
3 2 tipa višecjevnih bacača raketa. Imala je Plamen i, i, i, i Oganj. To su
4 višecjevni bacači raketa 128mm sa po dvades... po 32 cevi.

5 P: Da bi došli do potpunog odgovora na pitanje koje sam Vam postavio,
6 pitat ću Vas ovako: da li sam u pravu kada kažem da je višecevni bacač raketa
7 kao artiljerijsko sredstvo ima prednost u odnosu na klasičnu artiljeriju što u
8 jednom oruđu, jedno oruđe omogućava otvaranje iznenadne, efikasne, snažne vatre
9 koja, kojoj je ekvivalent delovanje jedne ili čak više baterija topova? Dakle, u
10 tom smislu ona predstavlja prednost, jer postoji samo jedno vozilo, jedan kamion
11 koji čini ono što neki put, za što je potrebno nekoliko artiljerijskih jedinica.
12 Da li je to suština i razlog stvaranja višecevnog bacača raketa?

13 O: Upravo to. Jer je u bivstvu sa jednim sistemom /nerazgovjetno/ jedan
14 sistem može da zameni, a samo u vrlo kratkom vremenu veći broj klasičnih oruđa.

15 P: S obzirom na vrstu punjenja, dakle, kakvu vrstu, tip bojeve glave,
16 eksploziv koji koristi i da li višecevni bacač raketa spada u takozvanu normalnu
17 artiljeriju? Dakle to nije nuklearna artiljerija. To je normalna, obična
18 artiljerija?

19 O: To je klasič... mislim, /nerazgovjetno/ gledajući i prime... i, i, i
20 prime.. delati primer sa nuklearnom. Ustvari to spada u klasičnu artiljeriju,
21 konvencionalnu artiljeriju.

22 P: Hvala Vam. Upravo sam mislio na tu reč "konvencionalnu". Dakle
23 oružje, a te reći nisam mogao da se setim. Hvala Vam na ovom odgovoru.

24 O: Da.

25 P: Dalje u poglavlju 3.3, gospodine Poje, Vi obrađujete pojam i vrste
26
27
28
29
30

1 gađanja. Pa pošto i višecevni bacač raketa spada u artiljeriju, Vi onda govorite
2 o dve vrste gađanja, o dve vrste artiljerijskih gađanja: o neposrednom gađanju
3 po načinu nišanja i o posrednom gađanju; pominjete i
4 poluposrednje...posredno, ali mene interesuju ova dva načina gađanja. Da li nam
5 vrlo kratko možete reći šta je to neposredno gađanje?

6 O: Mislim da sam već jednom, već jednom odgovorio da je neposredno
7 gađanje takvo gađanje pri kojem je cilj viđen sa mesta oruđa. Nišani se
8 neposredno na cilj i rezultati gađanja se osmatraju sa vatrenog oruđa, načelno
9 sa samog oruđa.

10 Pri neposrednom gađanju optička cev...cevi i, i, i instrumenta jako su
11 paralelne /sic/ i gledaju u istu točku.

12 P: Kada ste ovako opisali neposredno artiljerijsko gađanje, da li se ono
13 kao vrsta gađanja odnosi na, konkretno na top? Dakle to je gađanje koje se
14 primenjuje kod topova kao vrste artiljerijskog oruđa, je li tako?

15 O: Može se kod topova, može se kod haubice.

16 P: Hvala. Pri svemu tome, da li se pored ovog neposrednog gađanja
17 klasičnim artiljerijskim oruđima u koje spadaju top, haubica i minobacač, može
18 gađati i posredno? Dakle, da li se i klasičnim artiljerijskim pored neposrednog
19 može i posredno gađati?

20 O: Da.

21 P: Vi ste za posredno gađanje rekli da je to ono gađanje kod koga cilj
22 nije vidljiv sa mesta oruđa, već se nišani posrednim putem, a rezultati gađanja
23 se osmatraju ili neosmatraju. Takođe ste nam rekli da se posredno može gađati

24

25

26

27

28

29

30

1 i topom.

2 A mene interesuje da li ostajete pri stavu da su višecevni bacači raketa
3 artiljerijska oruđa kojima se izvodi isključivo posredno gađanje?

4 O: Načelno se uvijek izvodi posredno gađanje. Dakle da li je tačno da
5 višecevni bacači raketa ne gađaju neposredno, već zbog svojih konstruktivnih
6 osobina i taktičko-tehničkih osobina oni deluju na veliku daljinu i to gađanje
7 je uvek posredno. Je li to razmišljanje koje je korektno?

8 O: Načelno, svi višecevni bacači raketa, ne govorimo samo o Orkanu,
9 imamo i višecevne bacače raketa koje imaju domet ispod 8 kilometara. Znači,
10 načelno se gađanje izvodi posrednim gađanjem.

11 P: Hvala, gospodine potpukovniče. Dalje u okviru ove teme u istom ovom
12 tekstu, u ovoj glavi istoj Vi pravite razliku - to je strana 12 na B/H/S-u u
13 okviru ove tačke 3.3 "Pojam i vrsta gađanja", Vi govorite o vrstama projektila,
14 artiljerijskih projektila i načinu podešavanja upaljača. Onda govorite o
15 udarnom, rikošetnom i tempirnom gađanju. Možete li nam reći kakvo gađanje se
16 primenjuje kod Orkana?

17 O: Pri Orkanu se upotrebljava, se upotrebljava r... tempirno gađanje, s
18 obzirom da do eksplozije bojeve glave dolazi na putanji pred padom na cilj.

19 P: Ovde smo sad došli do jedne tačke koja je vrlo interesantna,
20 gospodine potpukovniče, i tu ne bi trebalo da napravimo zabunu.

21 Da li raketa, konkretno višecevnog raketnog bacača Orkan, je napravljena
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 tako da može da sama deluje na cilj udarno celom svojom masom?

2 O: Načelno ne. Jer, do eksplozije i oslobađanja bombica, u ovom primeru
3 kad govorimo, dolazi na putanju pred padom rakete u prepreku.

4 P: Molim da na monitoru pogledamo dokazni predmet 771. Pre nego što se
5 on pojavi, reći ću Vam da je to ona šema ili skica rasprskavanja raketnog
6 projektila Orkan 800 do 1.000 metara iznad zemlje. Pošto se, pretpostavljam,
7 sećate te, te, te skice, na skici se vidi jedna putanja...

8 O: Putanja rakete.

9 P: ...projektila koji, na određenoj visini se...

10 O: ...se otvori.

11 P: ...otvori i iz njega ispadaju bombice. Ta je sad slika ovde pred
12 nama. Kada ste govorili o tempirnom podešavanju upaljača na glavi Orkana, Vi ste
13 mislili na tempirno podešavanje ovog momenta otvaranje bojeve glave na visini od
14 800 do 1.000 metara. Jesam li u pravu?

15 O: Da. To... na to, na to.

16 P: Pitanje u vezi sa ovom slikom jeste sledeće: da li u trenutku
17 otvaranja bojeve glave, jedna od ovih bombica koje se nala...nalaze u njoj
18 eksplodira?

19 O: Ne. Znači, kada se bojeva glava ot...otvori, bombice se rasprše i
20 počinju da padaju prema cilju, prema, prema cilju.

21 P: Dakle, možete li nas podsetiti koliko to bombica ima u ovoj raketi
22 Orkan?

23 O: 288 bombica.

24 P: Hvala Vam. Na ovoj slici, dakle koja je sada na monitoru, Vi, mi
25 dakle vidimo trenutak u letu rakete kada mehanizam koji u njoj postoji dovodi do
26 toga da se telo rakete rascepi, odnosno otvori i iz njega se prosu te bombice.
27 Učinilo smo nespornim da te bombice u tom trenutku rasipanja ne eksplodiraju.

28

29

30

1 Pitanje u vezi sa tim jeste: a kada eksplodiraju te bombice?

2 O: Prilikom pada bombica. Rekli smo da se ona stabi...stabilišu sa
3 trakom. Istovremeno te trake služe da se armira upaljač bombice. I do eksplozije
4 bombice dolazi u trenutku dodira bombice sa preprekom.

5 P: U vezi sa ovim Vašim odgovorom, pitanje glasi: da li je, dakle ovaj
6 trenutak koji imamo na slici tehnički momenat u konstrukciji ove rakete koji
7 omogućuje da se te bombice koje treba da deluju rašire po određenom području? Da
8 li bi to tako moglo da se kaže?

9 O: Ja.

10 P: Raspu nad ciljem?

11 O: To znači, mi smo, mi smo, pri Orkan, pri raketi Orkana tempirali
12 upaljač na određeno vreme iz tablica gađanja zavisno od daljine gađanja, i iznad
13 cilja na određenoj visini prema tom tempiranju seće se ta kasete ili otvara se
14 ta kasete i bombice spušta na cilj.

15 P: Hvala Vam.

16 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Molim Vas da se ja uključim u ovaj
17 argument. Pod bombicama, šta podrazumijevamo? Da li mislimo na ne koje su male,
18 koje vidimo na dokazu, ili mislimo na sam dokaz? Da li se radi o cijelom dokazu?

19 G. MILOVANČEVIĆ: Oprostite, hvala Vam na pitanju. Ono je logično. Ja sam
20 sad upravo došao do te tebe, pa će kroz pitanja, ako dozvoljavate, svedok će
21 dati odgovor na to pitanje. Mislim, odgovorit ćemo na to što pitate.

22 Molim da se sada svedoku ponovo predoči, gospodinu ekspertu, dokazni
23
24
25
26
27
28
29
30

1 predmet 774. To je sama bombica.

2 P: Gospodine potpukovniče, razlog zbog koga sam zamolio da Vam donesu tu
3 bombicu je sledeći: ovo što sada vidimo na monitorima, ovo rasejavanje rakete,
4 otvaranje rakete, dakle, da li je to trenutak kada posebno na... kada
5 tempiranjem određeni mehanizam dovodi do otpadanja otplate rakete i takve
6 bombice se raspršuju na cilj, u takvom obliku?

7 O: Znači, takvih kada se otvori kasetna glava, boje... kasetna bojeva
8 glava, iz nje ispadnu 288 takvih bombica.

9 P: Sledeće pitanje, hvala, gospodine potpukovniče. Dakle, sa ove visine
10 od 800 do 1.000 metara koju imamo na slici, sada tih 288 takvih bombica sa tim
11 trakama pada u principu vertikalno naniže? To im je, takva je njihova
12 konstrukcija. Da li je to tačno?

13 O: Da. Tako je.

14 P: Da li je tačno da nijedna od tih bombica ne eksplodira dok ne udari u
15 cilj? Tek kada udari u cilj dolazi do njene eksplozije?

16 O: Načelno bombice eksplodiraju prilikom dodira sa preprekom.

17 P: Pošto Vam je - moraću da vodim malo računa o brzini govora. Časni
18 Sude, molim da me opomenete ako žurim, zbog prevodilaca. Veštak i ja se razumemo
19 pa to malo povuče u ispitivanju. Dakle kada smo već kod te bombice, kao -

20 O: Da.

21 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Zamolili ste me da Vas zaustavim, pa
22 mogu li Vas zaustaviti?

23 Ta bombica koja eksplodira prilikom udara, da li u vrijeme eksplozije te
24 kuglice koje ranjavaju ljude, da li one tada izlaze ili kad izlaze? Mislim na
25 one male koje su omotane oko bombice transparentnim celofanom.

26

27

28

29

30

1 G. MILOVANČEVIĆ: Časni Sude, mislim da svjedok očekuje od mene pitanje,
2 pa pitam ja Vas, je li Vi to direktno postavljate svjedoku? Ne moram ja da
3 intervenišem? Samo to sam hteo da raščistim, da razjasnim.

4 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Da. Ako možete -

5 SVJEDOK: Već sam danas jednom rekao, kada se kasetna glava otvori, 288
6 bombica počinje da pada prema cilju. Stabilizira je trak za kojega
7 /nerazgovjetno/ sada visi ta bombica, sem da on stabilizira da se ona ne, da je
8 ne raznese na veću površinu, /nerazgovjetno/ da bi pale na čim manju š... manju
9 površinu, one tudi armiraju upaljač pomoću kojeg se ta bombica tudi aktivira u
10 trenutku kada dotakne prepreku. U tom momentu kada prijde do doticanja prepreke
11 zbog, uslijed djelovanja eksploziva, del eksploziva se troši da te kuglice u tom
12 valjku izbací /nerazgovjetno/ u krug i djeluje načelno po živoj sili.

13 Jer, ne vem, ne znam kako jako efikasna je ta kuglica. A drugi deo tih
14 gasova koji se stvore eksplozijom se fokusira i probija prepreku.

15 Nadam se da sam bio dovoljno jasan.

16 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Hvala Vam, gospodine Milovančeviću,
17 hvala svjedoku vještaku.

18 G. MILOVANČEVIĆ: Hvala Vama, časni Sude.

19 P: Gospodine Poje, pošto je aktiviranje te bombice kao sastavnog dela
20 rakete, odnosno kao punjenja rakete povuklo dosta pitanja i bitno je da se
21 razume.

22 Da li, dakle smo potpuno učinili nespornom činjenicu da u trenutku kada
23
24
25
26
27
28
29
30

1 se na 800 do 1.000 metara, što se vidi na ovoj slici koja je na monitoru, obloga
2 rakete otvori, te bombice ispadaju i sa tim trakama vertikalno padaju naniže. Je
3 li to definitivno takva situacija?

4 O: Da.

5 P: U vezi sa tom bombicom, Vi ste rekli da ona ima kumulativno i
6 rasprskavajuće dejstvo.

7 O: Parčadno dejstvo.

8 P: Parčadno dejstvo. Takođe ste objasnili da ta traka služi kao, uslovno
9 rečeno, neka vrsta padobrana. Dakle, usmjerava pad naniže, a sa druge strane
10 armira upaljač. U vezi sa tim je pitanje sledeće: može li ta... da li je tačno
11 da ta bombica eksplodira onog momenta kada udari u neku prepreku?

12 O: Da. Bombica eksplodira u trenutku kada se dotakne prepreka.

13 P: Još jednom nas podsetite, koliko takvih bombica ima u jednoj raketi?

14 O: U jednoj bojevoj glavi Orkana ima 288 takvih bombica.

15 P: Kada kažete da ta bela traka armira upaljač, da li to znači da svaka
16 od tih 288 bombica ima takvu belu traku koja usmerava njen pad i armira upaljač?

17 O: Da. Vse bojeve glave bombice imaju stabilizator u obliku traka.

18 P: Još jedno pitanje u vezi sa ovim: da li je moguće da takva bombica, a
19 rekli ste koliko... reći ćete nam koliko ima grana, da li je moguće da takva
20 bombica eksplodira ako nema upaljač?

21 O: Ako nema upaljač, ne može eksplodirati.

22 P: Šta proizvodi eksploziju takve bombice kada udari u prepreku?

23 O: Znači, ta bombica ima upaljač. Taj upaljač pri dodiru sa preprekom
24 aktivira inicijalno punjenje i to inicijalno punjenje /nerazgovjetno/ aktivira
25 eksploziv koji se nalazi u bombici.

26 P: Dakle, svaka bombica ima upaljač, a u vezi sa aktiviranjem te bombice
27 - da bi se to tehničko pitanje do kraja razumelo - da li taj upaljač predstavlja
28 ustvari jedan mali mehanizam koji ima malo punjenje barutno u okviru sebe, čijom
29 eksplozijom se aktivira kompletno punjenje te bombice u celini. Da li je tačno
30

1 ovo što sam Vam opisao?

2 O: Da. Upaljač /nerazgovjetno/ jedan mehanizam, koji između ostalog na
3 inicijalni eksploziv, eksploziv koji je vrlo osjetljiv u ovom primjeru na, na
4 udar i taj inicijalni eksploziv dijansko eksplozira i na osnovu te eksplozije
5 dolazi do eksplozije eksplozivnog punjenja u samoj bombici.

6 P: Hvala Vam. Dakle došli smo sad do sljedećeg momenta: nakon što se
7 raketa otvorila na 800 do 1000 metara, te bombice poletele naniže, padaju na
8 cilj, udaraju u neku prepreku i tada upaljač reaguje na udar, i tek tada svaka
9 od tih bombica sa svojim upaljačem se aktivira i deluje. Je li to tačno?

10 O: Upravo tako.

11 P: Ako smo to pitanje raščistili, obradićemo sad još jedno pitanje
12 vezano za to punjenje i za karakteristike te bombice.

13 Kada ste pominjali vrste punjenja artiljerijskog projektila, Vi ste,
14 gospodine Poje, ukazali na artiljerijske projekte koji mogu biti razorni,
15 kumulativni ili rasprskavajući. A za ovu glavu, za raketu na sistemu Orkan rekli
16 ste da je kumulativno-rasprskavajuća. Da li je to tačno?

17 O: Da. Da je ta bombica parčadno-kumulativnog načina delovanja.

18 P: Da li ovaj Vaš odgovor znači da je, da su rakete koje su korišćene na
19 Zagreb, pri gađanju Zagreba imale punjenje takvim bombicama koje su imale
20 kumulativno i parčadno dejstvo istovremeno?

21 O: V literaturi s kojom raspolažemo, a to su ja sam rekao, između
22 ostalih tablica gađanja, gdje upisuje bojevu glavu, kasetnu bojevu glavu, on
23 govori o dve vrste bojeve glave, kasetne. Jedna je sa parčadno-kumulativnim
24 bombicama, to je ta. I druga sa protivoklopnim minama.

25 P: Hvala Vam. Napravili smo, gospodine Poje, malu digresiju da bi
26 ukazali na, na vrste bojevih glava. A sada se ponovo vraćamo na ovu konkretnu
27 temu. Ta bombica koju Vi držite u ruci je dakle jedna od onih rasijanih na
28 visini od 800 do 1.000 metara, onda pada naniže, udara u prepreku i upaljač

29

30

1 inicira njeno osnovno punjenje. Vi ste opisali da to njeno osnovno punjenje
2 stvara kumulativni mlaz koji probija 60mm pancirnog čelika. Da li sam u pravu?

3 O: Da. Znači, del, deo tih gasova koji se stvore djelovanjem eksploziva
4 djeluje na taj omotač kuglice, a deo djeluje na, na, način in konstrukcije deo
5 tih gasova pa se koncentriše u određeni fokus i kumulativno djeluje.

6 P: Da li sam u pravu kada kažem da svaka ta bombica koji Vi imate u
7 ruci, dakle ima svoje unutrašnje barutno punjenje, da ga tako nazovemo. Odnosno,
8 ne barutno nego eksplozivno punjenje? Rekli ste da je to po pravilu trotil.
9 Jesam li u pravu?

10 O: U načelu je trotil. Da.

11 P: Aktiviranjem upaljača, dakle, taj eksploziv unutra eskplodira, i da
12 li sam u pravu kada kažem da ta eksplozija stvara strašan pritisak koji se
13 fokusira na jednu tačku i onda provodi kumulativno dejstvo? Da li je to jedna
14 faza rada pri eksploziji?

15 O: Ja. Ena od način... jedan način djelovanja tega, te bombice je to
16 kumulativno djelovanje koje se pa događa upravo kao što ste opisali. To znači,
17 zbog svoje konstrukcije svi plinovi kateri se stvaraju i sav pritisak koji se
18 stvara djelovanjem fokusira se u jednoj točki. Ta točka naj bi /sic/, bi bila,
19 uvijek se ne može postići. Ampak se s konstrukcijom, sa materijalom se pokušava
20 tako i uraditi da je fokus svih tih, toga kumulativnog djelovanja upravo na
21 samoj prepreci.

22 P: Ja bih molio gospodu iz prevodilačke službe da me opomenu, ako žurim.
23 Jer, razumem eksperta, govorimo istim jezikom pa se lako razumemo.

24 Pored - sljedeće pitanje - pored tog kumulativnog dejstva koje se javlja
25 pri eksploziji svake takve bombice, postoji još jedno dejstvo o kojem ste Vi
26 govorili. Da li sam u pravu kada kažem da deo tog eksplozivnog punjenja u svakoj
27 bombici pored kumulativno proizvodi i rasprskavajuće dejstvo? Dakle, ta obloga

28
29
30

1 te bombice se rasprskava i deluje horizontalno otprilike 10 metara, prvenstveno
2 protiv žive sile?

3 O: Da. Znači deo tih gasova koji se stvara djelovanjem eksploziva
4 djeluje kumulativno na prepreku, a deo tih gasova koristi se da izbacii iz tog
5 valjka u krug tih 420 kuglica na udaljenost od, kažem, centra te, te bombice. U
6 jednoj literaturi piše 10, a u drugoj literaturi piše više od 10 metara.

7 P: Kada smo već kod tih tehničkih karaketiristika Orkana, sada smo se
8 bavili raketom koja sadrži bojevu glavu, raketom Orkan koja sadrži jednu vrstu
9 bojeve glave, dakle, kumulativno-razorno rasprskavajuću. To je ta koja sadrži
10 takve bombice. Da li je to tačno, gospodine potpukovniče?

11 O: Da. Da.

12 P: Druga vrsta raketa Orkan ima drugu vrstu punjenja. Odnosno, da budem
13 precizniji, da li je tačno da raketa Orkan može imati samo dve vrste punjenja,
14 dve vrste bojeve glave? Kumulativno-rasprskavajući, to je ovaj slučaj koji je
15 pred nama i bojevu glavu sa protivtenkovskim minama?

16 O: Da. Znači postoje dve vrste bojevih glava. Jedna bojeva glava je ta o
17 kojoj smo sada govorili te... sa, sa parčadno-kumulativnim bombicama i druga je
18 kasetna glava sa protivoklopnim ili protivtenkovskim minama.

19 P: Još jedno pitanje da raščistimo u ovome trenutku, tužilac Vam je u
20 jednom trenutku postavio pitanje iz koga bi se mogao izvesti zaključak da samo
21 ova bojeva glava sa ovakvim bombicama predstavlja kasetnu bojevu glavu. Da li
22 sam u pravu kada kažem da višecevni bacač raketa Orkan ima dve vrste bojevih
23 glava i obe vrste bojevih glava su kasetne, dakle raseljavajuće?

24 O: Da. Mislim da sam ja više puta navratio da on koristi ver... da
25 koristi, Orkan da koristi raketu sa dve vrste kasetne bojeve glave od kojih je
26 jedna ta o ko...kojoj smo govorili. Znači, /nerazgovjetno/ s parčadno-
27 kumulativnim bombicama. I druga je sa 24 kumulativne, 24 protivoklopne ili

28

29

30

1 protivtenkovske mine. Znači, su kas... Orkan isključno, koliko je meni poznato,
2 koristi samo kasetnu municiju, iako je bilo govora da će se napraviti još jedna
3 glava klasična /nerazgovjetno/ ali se u literaturi koju sam, mi je bila
4 dostupna, ta glava se, bojeva glava se ne spominje.

5 P: Da bismo se do kraja razumeli u vezi s ovim bojevim glavama, ipak je
6 ovo jedno tehničko pitanje sa kojim se pravnici relativno retko i po pravilu
7 malo sreću, da je korištena ta druga raketa sa kumulativnom bojevom glavom,
8 dakle da li bi njen mehanizam delovanja bio isti kao i ovaj sa ovom tren...
9 rasprskava... oprostite, napravio sam lapsus u početku.

10 Dakle da je korišćena raketa sa protivtenkovskim minama, da li bi njen
11 efekat, odnosno način delovanja bio isti kao i kod ove rakete koja je konkretno
12 korišćena? Dakle rasprskava se na visini od 800 do 1.000 metara?

13 O: Ra...razlika između tih dviju bojevih glava je u tome da svaka u sebi
14 nosi drugačiji teret. Jedna nosi parčadno-kumulativne bombice namjenjene
15 /nerazgovjetno/ za djelovanje na živu silu i tehniku; tenkove, transportere i
16 slično.

17 Druga vrsta bojeve glave je ona koja, koja sadrži 24 protivoklopne ili
18 protivtenkovske mine. I nam... ta druga bojeva glava je namjenjena ustvari za
19 protivoklopno zaprečavanje, znači sa tom bojevom glavom /nerazgovjetno/ ispred
20 nastupanja neprijateljskih tenkova napravi minsko polje.

21 P: U vezi sa ovim Vašim odgovorom, da li to znači da bi eventualna
22 upotreba takve rakete pri delovanju na Zagreb predstavljala prosipanje
23 protivtenkovskih mina po prostoru na koji se deluje?

24 O: Da. Znači, tada bi namesto bombica padale protivoklopne mine.

25 P: Hvala Vam. Jesmo li raščistili pitanje da su obe, oba punjenja
26 kasetna punjenja.

27 O: Da.

28 P: Hvala Vam. U vezi sa ovim taktičko-tehničkim karakteristikama te
29
30

1 bombice, Vi ste rekli probija oklop, pancirni čelik kalibra, debljine 60mm. Da
2 bismo imali pravu predstavu o tome, dakle to je čelik debljine 6 santimetara.
3 Kažete da takva, takva spravica ili bombica, ne znam zašto joj tepamo, ali takav
4 se, takav se, takva se reč koristi, probija oklop na kupoli svih, gotovo svih
5 modernih savremenih tenkova. Je li to tačno?

6 O: Da. Takoj, tako piše u literaturi i ne znam zbog čega joj ne bi
7 vjerovali.

8 P: Hvala Vam. Da li nam možete reći, da li ima razlike između pancirnog
9 čelika i običnog čelika?

10 O: Da. Postoji razlika.

11 P: Koji bi bio to odnos u debljini pancirnog čelika prema običnom
12 čeliku? Dakle 6 santimetara pancirnog čelika, koliko je to običnog čelika?

13 O: Iskreno da kažem, ne znam.

14 P: Da li sam u pravu kada iznosim podatke da je to 10 do 12 santimetara
15 običnog čelika? Da li ste sretali takav podatak? Sećate li se toga?

16 O: /nerazgovjetno/ teško je. Mislim /nerazgovjetno/ kod tog pravljenja
17 nekih upoređenja sa... mogu samo da nagađam. Bolje da, da, da ne odgovaram.
18 Mislim, mogoće da sam nekad i čuo, verovatno sam i čuo /nerazgovjetno/ tud kada
19 sam se učio, ali je vjerovatno taj deo -

20 P: Hvala Vam. Ne inzistiram na tom pitanju, gospodine Poje. Postaviću
21 Vam jedno drugo pitanje. Pošto se radi o udarnom dejstvu te bombice koja probija
22 6 santimetara pancirnog čelika, možete li nam reći šta je ekvivalent kao
23 debljina tom čeliku od 6, pancirnom čeliku od 6 centimetara kad je u pitanju
24 zemlja, kad je u pitanju drvo, kad je u pitanju zid. Dakle koliki zid, kolike
25 debljine odgovara debljini 6 santimetara pancirnog čelika?

26 O: Konkretno ne znam.

27 P: Po pravilu se sreću podaci da je to 15 do 20 cantimetara cigla, zida
28 od cigle; da je čak do 30 cantimetara daske, zemlje čak i više. Da li se Vi

29

30

1 sećate ranije takvih podataka kada se poredi probojnost artiljerijskog
2 projektila i ona se poredi sa čelikom i drugim materijalima? Da li se sećate tih
3 detalja?

4 O: Sećam se prikaza, ampak se brojki po... točnih ne sećam.

5 P: Ako takva bombica probija svojim udarnim dejstvom kupolu
6 najsavremenijeg tenka, da li ona može teško oštetiti i uništiti stambenu zgradu?
7 Zgradu Vlade, Ministarstva odbrane? Može li oštetiti i drugu tehniku?

8 O: Može. Može.

9 P: Da li je ova raketa sistema Orkan upravo tome i namenjena? Otuda se
10 zove kumulativno-rasprskavajuća. Je li to njena osnovna namjera?

11 O: Njena osnovna namjena je ko št... kao što smo ovdje rekli
12 /nerazgovjetno/ djelovanje po živoj sili i vatre...vatrenim sredstvima. To znači
13 i na, i na bojno djelovanje i protiv tenkova, transportera i utvrđenih zgrada,
14 ako treba ili nekih drugih objekata koji su namjenjeni recimo za bojno
15 delo...djelovanje.

16 P: O tim drugim objektima govorićemo sad u narednom ispitivanju, u
17 narednim pitanjima.

18 Vi, kada u poglavlju 3.4 "Pojam i vrste ciljeva" - to je strana 13
19 B/H/S-a ili sledeće, sledeće poglavlje iza ovog poglavlja koje smo sada prešli
20 "Pojam i vrste gađanja", dakle sledeća tema.

21 Vi kažete da je artiljerijski cilj svaki elemenat borbenog rasporeda
22 neprijatelja objekat koji je ren.. dakle objekat koji je rentabilno gađati
23 artiljerijom.

24 Dakle, sve - pa je pitanje u vezi sa tim - da li je ova načelna odredba
25 nešto što se primenjuje i na primjenu Orkana? Dakle svaki onaj objekat
26 neprijatelja koji je rentabilno gađati artiljerijom.

27 O: Tako kaže pravilo gađanja i artiljerijsko pravilo gađanja. I vsaki

28
29
30

1 rentabilni cilj za artiljeriju je artiljerijski cilj. Da li se tu radi, ne vem,
2 o brdskom topu 76mm, ali se to radi, recimo o Orkanu, ali recimo raketi zemlja-
3 zemlja.

4 P: Gospodine Poje, Vi ste dogogodišnji oficir artiljerac i ovde citirate
5 artiljerijsko pravilo gađanja - to je fusnota 4, ispod ove glave "Pojam i vrste
6 ciljeva", kažete: "Artiljerijsko pravilo gađanja Uprave artiljerije, Generalštab
7 oružanih snaga SFRJ." Dakle to je uprava artiljerije bivše JNA i bivše
8 Jugoslavije. Je li tako?

9 O: Da. Mogu Vam reći da sam ja slo... čak sudjelovao u pisanju tog
10 artiljeriskog pravila gađanja.

11 P: Dakle - hvala Vam - ova odredba da je artiljerijski cilj svaki
12 elemenat borbenoga rasporeda neprijatelja koga je rentabilno gađati, nije nešto
13 što je Vaš proizvoljni zaključak, nego jedan od doktrinarnih stavova upotrebe
14 artiljerije kao roda vojske. Je l' to tako?

15 O: Da.

16 P: Hvala. Vi u nastavku kažete šta se podrazumeva pod ciljem u smislu
17 artiljerijskog pravila gađanja. Objašnjavate da je to prostorija pravougaonog
18 oblika opisana oko fizičkog cilja. Onda govorite o koordinatama. Pa u vezi sa
19 tim bih Vam postavio pitanje: da li su svi ciljevi istog značaja? Odnosno, da li
20 postoji podela na ciljeve taktičkog, operativnog i strateškog značenja? Ili samo
21 taktičkog i operativnog značenja?

22 O: Ne. Postoje, postoje podela cilja u tako što se /nerazgovjetno/
23 taktičnog, operativnog i strategijskog značaja.

24

25

26

27

28

29

30

1 P: Da li - pardon - da li u cilj operativnog ili strategijskog značaja
2 mogu spadati sedišta Vrhovne komande, Generalštab, Ministarstvo odbrane iz koga
3 se vode operacije protiv sopstvenih snaga?

4 O: Načelno, mogu biti.

5 P: Hvala Vam. Dalje, Vi u Vašem nalazu kažete da se cilj gađa u
6 granicama dometa oruđa. Pa u vezi sa tim, dakle doslovni Vaš tekst na strani 14
7 na B/H/S-u u ovom poglavlju 3.4 jeste: "Cilj je moguće gađati, ako se nalazi u
8 granicama dometa oruđa." Što je sasvim logično. Ne može se gađati cilj koji se
9 ne može dohvatiti. A u ovom slučaju Vas pitam da li je Orkanom gađan cilj koji
10 je bio u dometu oruđa?

11 O: Da.

12 P: Hvala. Kada govorite o ciljevima, Vi dalje u Vašem nalazu govorite o
13 podeli ciljeva prema strukturi. Pa ih definišete kao pojedinačne ili elementarne
14 ciljeve, kažete "konkretan tenk, oruđe, lanser, bunker" ili kao grupne ciljeve?
15 U vezi sa tim je pitanje da li su karakteristike, taktično-tehničke
16 karakteristike sistema Orkan takve da je on namenjen za gađanje tih grupnih
17 ciljeva?

18 O: S obzirom na veliku sliku rasturanja, Orkan se upotrebljava za gađanje
19 grupnih ciljeva velikih razmjera.

20 P: Hvala Vam. Na strani 17 B/H/S-a ili sledeće poglavlje koje dolazi u
21 Vašem nalazu, to je tačka 3.5 koja nosi naziv "Artiljerijska municija". I kada
22 govorite o ovoj artiljerijskoj municiji, onda obrađujete temu kojom smo se mi
23
24
25
26
27
28
29
30

1 malo pre ovog poglavlja već bavili kada smo govorili o municiji za raketni
2 sistem Orkan.

3 U ovom poglavlju za artiljerijsku municiju kažete da predstavlja
4 projektil kojeg je potrebno lansirati na određenu distancu do cilja radi
5 realizacije određenog zadatka. Da li je to princip koji se primenjuje i na
6 raketni sistem Orkan?

7 O: Isto.

8 P: Hvala Vam.

9 O: Razlika je samo u tome da se, da pri raketnom sistemu postoji raketni
10 motor kateri obezbeđuje to kar kod klasične artiljerije obezbeđuje izbacivanje
11 projektila iz cevi.

12 P: Hvala Vam. Časni Sude, mislim da bi sada bio momenat da danas
13 prekinemo rad. Nastavićemo sutra sa svjedokom.

14 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Ovo jeste pravo vrijeme. A sada ćemo
15 prekinuti i nastaviti sutra u 9h.

16 Izvolite, gospodine Whiting.

17 G. WHITING: [simultani prijevod] Izvinite, časni Sude. Mogu li dobiti 3
18 minute vremena, jer bih želio da pokrenem jedno pitanje koje se odnosi na
19 sutrašnju sjednicu?

20 Sljedeći svjedok koji je trebalo da dođe poslije ovoga svjedoka,
21 Slobodan Lazarević. Mi smo odlučili da odustanemo od njega i da pređemo na
22 sljedećeg svjedoka MM80 i da onda nastavimo sa spiskom. To se ne zasniva na bilo
23 čemu novom što smo saznali o tom svjedoku, nego jednostavno na 3 faktora. A to

24

25

26

27

28

29

30

1 je da je ovaj svjedok uvijek manje-više bio svjedok koji se bavio jednim uskim
2 područjem. Zapravo, njegovo svjedočenje je usvojeno posredstvom Pravila 92bis i
3 on je ovdje već bio jedan ograničen vremenski period za glavno ispitivanje i
4 veći dio unakrsnog.

5 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Ko je taj Lazarević?

6 G. WHITING: [simultani prijevod] Časni Sude, ja sam imao sastanak sa
7 svjedokom, razgovarao sam s njim i ustanovio sam da nije njegovo pamćenje dobro,
8 da je pomalo maglovito. Ne da postoje razlike u odnosu na ono što je bilo, nego
9 je samo maglovito. Iz tih razloga, tužilac je odlučio da ga izostavi sa spiska
10 svjedoka.

11 To znači da njegovo svjedočenje može da bude usvojeno u spis zato što je
12 usvojeno posredstvom Pravila 92bis. Mi se ne protivimo uklanjanju zato što su
13 bili usvojeni u spis, pod uslovom da on dođe i da se pojavi kao svjedok *viva*
14 *voce* za unakrsno ispitivanje. Pošto se to nije desilo, mi nemamo ništa protiv da
15 ti dokazni predmeti budu isključeni.

16 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] A što će se možda desiti sutra?

17 G. WHITING: [simultani prijevod] Možda ga pozovemo sutra. Nisam siguran

18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 koliko će dugo trajati unakrsno ispitivanje ovoga svjedoka, ali ja sam želio da
2 kažem Sudu to danas, da odustajemo od njega i da prelazimo na sljedećeg.

3 (redigirano)

4 (redigirano)

5 G. WHITING: [simultani prijevod] Časni Sude, ako to možemo da
6 redigujemo.

7 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] U redu. Koliko dugo mislite da Vam
8 treba za unakrsno ispitivanje ovoga svjedoka? Kad mislite da možete završiti,
9 gospodine Milovančeviću?

10 G. MILOVANČEVIĆ: Časni Sude, realno bi bilo dve sednice. Ali, u vezi s
11 ovim prethodnim svedokom, pošto se radi o gospodinu Velikom Gatsbyu, naravno, mi
12 smo saglasni sa njegovim izostavljanjem sa liste uz samo jedan uslov: da
13 apsolutno njegov iskaz bude povučen iz spisa.

14 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Naravno da bi se to moglo desiti,
15 gospodine Milovančeviću.

16 G. MILOVANČEVIĆ: Hvala, časni Sude.

17 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Kada kažete dvije sjednice, mislite
18 dvije od sada? Želite još uvijek 2 sjednice da provedete u unakrsnom ispitivanju
19 ovoga svjedoka?

20 G. MILOVANČEVIĆ: Ja dajem takvu procenu, mada ovo ide mnogo brže nego
21 što sam ja računao. I uvek nastojim da budem oprezan. Bolje da kažem više,
22 opreza radi, da ne probijam vreme. Ovo je procena moja koja je tako izgledala.

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Dve sednice nakon ovoga. A mislim da ćemo, kako gospodin potpukovnik odgovara
2 možda i pre završiti. Naravno, gledaćemo da budemo najefikasniji mogući.

3 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Hvala, gospodine Milovančeviću.

4 [Suci vijećaju]

5 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Hvala, gospodine Milovančeviću.

6 Gospodine Whiting, mi ćemo se kasnije pozabaviti ovim o čemu ste nam Vi
7 govorili. Možda negdje na početku sljedeće sjednice, a to je pitanje o tome da
8 li ili ne da povučemo svjedoka odnosno njegov iskaz.

9 G. WHITING: [simultani prijevod] Dobro. Je li nisam bio dovoljno jasan,
10 časni Sude, ili postoji pak neko pitanje u vezi sa time da li možemo da ga
11 isključimo kao svjedoka.

12 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Da. Postoji pitanje, odnosno problem
13 s tim u vezi.

14 G. WHITING: [simultani prijevod] U redu. A da li je onda moguće da se
15 tim pozabavimo sada, jer u protivnom ćemo svjedoka poslati kući.

16 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Riječ će uzeti sudija Nosworthy.

17 SUTKINJA NOSWORTHY: [simultani prijevod] S tim u vezi je pitanje, koliko
18 sam shvatila, prema Pravilu 92bis njegov iskaz je već tehnički uvršten. Stoga,
19 možda bi mogli da ga povučemo u ovom trenutku ili pak da dozvolimo da on ostane
20 u zapisniku kao dio zapisnika prema Pravilu 92bis. I da se onda svjedok stavi na
21 raspolaganje za unakrsno ispitivanje od strane Odbrane, ukoliko se Odbrana za to
22 odluči. Što se tiče proceduralnog aspekta, ja bih Vas zamolila da mi se obratite
23 meni i Vijeću u vezi sa time koji je ispravan put kojim treba da krenemo.

24 G. WHITING: [simultani prijevod] Da, časni Sude. Ja shvaćam Vaše
25
26
27
28
29
30

1 pitanje. Iskaz je usvojen, izjava je usvojena odlukom Suda prema Pravilu 92bis
2 pod uslovom da svjedok dođe na unakrsno ispitivanje. A ono što se obično dešava
3 kada dođe do toga, kada se svjedok pojavi, u tom trenutku on se pojavljuje i
4 onda se iskaz uvrštava prema Pravilu 92bis kao glavno ispitivanje. I onda se
5 obavlja unakrsno ispitivanje.

6 Mi smo malo efikasnije radili na tome i obezbijedili smo Vijeću njegov
7 iskaz i dokazne predmete, tako da ste već dobili brojeve dokaznih predmeta.
8 Mislim da sve dok se svjedok ne pojavi, još uvijek je pod kontrolom Tužilaštva.
9 Ipak, to je svjedok tužioca i u moći je tužioca da odluči da li će svjedoka
10 pozvati ili ne. Stoga ja bih ustvrdio da ovaj svjedok može da bude povučen sa
11 spiska u ovom trenutku.

12 Ukoliko Vijeće smatra nešto drugo, onda bismo povukli i njegovu izjavu.

13 SUTKINJA NOSWORTHY: [simultani prijevod] To je bila materijalna izjava
14 koju sam tražila i Vi ste to stavili u perspektivu. I sada kad smo čuli da se
15 Odbrana slaže, a ja sam se brinula o tome da ćemo ugroziti pravo na unakrsno
16 ispitivanje time što smo pokušali da usvojimo, a mislim da bi to ono što je bilo
17 prosljeđeno od strane Odbrane. Vi ste nam sad to objasnili, stavili u pravu
18 perspektivu i onda time nema razloga za moju daljnju zabrinutost.

19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 G. WHITING: /nedostaje simultani prijevod/

2 SUTKINJA NOSWORTHY: /nedostaje simultani prijevod/

3 SUDAC MOLOTO: /nedostaje simultani prijevod/

4 G. MILOVANČEVIĆ: Mi prihvatamo ovo što je kolega tužilac izjavio. Nego
5 samo mislim, molio sam da ostane, da ne bude nerazjašnjeno pitanje izjave koja
6 je već u spisima. Dakle tužilac povlači kompletnog svedoka iz spisa, mi smo
7 saglasni s tim.

8 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Hvala Vam. Onda nema potrebe za
9 nalogom. Možete ga povući.

10 G. WHITING: [simultani prijevod] Mislim da nije potrebno. Ovo je
11 dovoljno.

12 SUDAC MOLOTO: [simultani prijevod] Hvala.

13 Sud prekida sa radom. Vidimo se sutra u devet sati.

14 ... Sjednica završena u 13.54h.

15 Nastavak zakazan za srijedu,

16 07.06.2006. u 09.00h.

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30